

HOE KINDEREN EN JONGEREN DENKEN OVER HUN STAD

Een memorandum

"Moesten we dat nu echt weten, hoeveel inspraak we kunnen hebben en hoe dat dan werkt, dan zouden we dat misschien meer doen. Maar nu weten we dat niet. We weten niet bij wie we moeten zijn. En daarom zeggen wij niet veel over van alles. Als ik nu zou weten welke invloed dat het heeft, zou ik het waarschijnlijk meer doen."

Tiener (Zandvliet)

Het Antwerps Jeugdsectoroverleg
i.s.m. Nathalie Van Ceulebroeck - AP Hogeschool

COLOFON

Titel: Hoe kinderen en jongeren denken over hun stad. Een memorandum.

Gepubliceerd onder Creative Commons, Antwerpen, 2017

Auteur: Nathalie Van Ceulebroeck i.s.m. Antwerps Jeugdsectoroverleg

Vormgeving: lienvandeuren.be

Coverafbeelding: Julien Grandgagnage

VOORWOORD

Op 14 oktober 2018 zijn het gemeenteraadsverkiezingen. In aanloop naar deze verkiezingen formuleren belangengroepen in het hele land hun aandachtspunten voor de komende bestuursperiode. Ook als Antwerpse jeugdwerksector stelden we ons de vraag wat er op de volgende beleidsperiode op de agenda moet staan. De jeugdwerkorganisaties vertrokken hiervoor vanuit wat kinderen en jongeren belangrijk vinden. Hun belangen vormen het uitgangspunt.

Het Antwerps Jeugdsectoroverleg is een van de drie erkende stedelijke inspraakorganen voor jeugdbeleid. Samen met de jeugdraden en de projectmatige inspraaktrajecten via OOR verzorgen we input van kinderen en jongeren naar beleidsmakers. Voor dit memorandum kozen we ervoor om kinderen en jongeren zelf aan het woord te laten om zo zuiver mogelijk weer te geven wat er op de agenda moet komen. We werken dagelijks met de doelgroep en hebben veel expertise over hun leefwereld. We zijn gericht in gesprek gegaan met kinderen en jongeren en hebben hen rechtstreeks en gestructureerd bevroegd over wat zij belangrijk vinden, waar zij bezorgd over zijn, wat hen bezighoudt.

Kinderen en jongeren vormen een zeer grote groep binnen de stedelijke bevolking. In onze metropool wonen 201.727 mensen die jonger zijn dan 30 jaar. Op een totale geregistreerde bevolking van 521.946 inwoners vertegenwoordigen zij maar liefst 38,6%. Deze aanzienlijke en steeds groeiende groep maakt Antwerpen elke dag mee tot de bruisende en dynamische stad waar wij in leven. De uitdagingen waar de stad als geheel voor staat, zijn vanzelfsprekend ook de uitdagingen waar kinderen en jongeren mee geconfronteerd worden. Op hun eigen manier, in hun leefwereld, komen ook zij in contact met heel wat beleidsthema's. Thema's als werk en onderwijs, vrije tijd, mobiliteit, veiligheid of openbare ruimte zijn belangrijk, voor alle inwoners, voor alle leeftijden. De blik van jongeren is dus niet enkel relevant voor het jeugdbeleid binnen de stad, maar voor alle beleidsdomeinen

Als jeugdwerksector brengen we met dit memorandum specifiek in kaart wat het perspectief van kinderen en jongeren is op de beleidsthema's van de stad. We vertrokken hiervoor vanuit het 'Internationaal Verdrag over de Rechten van het Kind'. Om het memorandum zo objectief mogelijk te kunnen maken, engageerden we de AP Hogeschool om het onderzoek te leiden en voor de verslaggeving te zorgen. Het was een hele oefening om de vertaalslag te maken van de zware politieke thema's naar de leefwereld van kinderen en jongeren. Zij denken niet in termen als 'mobiliteit' of 'participatie'. Hoe kunnen we dan vragen naar hun mening hierover? Daarom ontwikkelden we samen met AP nieuwe methodes om kinderen en jongeren van 6 tot 30 jaar op hun niveau te bevragen over politieke en maatschappelijke thema's.

Het memorandum heeft een driedelige doelstelling:

- De wensen en bezorgdheden van kinderen en jongeren in de stad in kaart brengen en deze wensen en bezorgdheden waarheidsgetrouw weergeven.
- Deze stem van kinderen en jongeren combineren met en afzetten ten opzichte van de ervaringen van de organisaties uit de jeugdwerksector, verzameld in het jeugdsectoroverleg.
- Hanteerbare aanbevelingen aan het beleid doen die, indien ze opgenomen worden in het toekomstige beleid, antwoorden kunnen bieden aan actuele uitdagingen die kinderen en jongeren in de stad ervaren.

Het mag duidelijk zijn dat we met deze resultaten een stempel willen drukken op het nieuwe Antwerpse beleid. Dit is echter geen verlanglijstje van de organisaties. Het is ook geen pleidooi voor of tegen agenda's van politieke partijen. Het is de weergave van het perspectief van kinderen en jongeren in de stad, een eerste tool om deze standpunten mee te kunnen nemen in het nieuwe beleid. Een startpunt en een uitnodiging om het gesprek aan te gaan en samen – politiek, administratie, organisaties én jongeren – het nieuwe beleid vorm te geven.

Een goed beleid houdt actief rekening met het perspectief van kinderen en jongeren, luistert naar hen, en behoedt zich ervoor om de antwoorden op maatschappelijke uitdagingen enkel te formuleren aan de hand van de 'volwassen' maatstaf.

Wij zijn trots op wat we als sector hebben verwezenlijkt, op het memorandum dat nu voor u ligt. We hopen van harte dat u het resultaat van het geleverde werk de aandacht geeft die het verdient.

Het Antwerps Jeugdsectoroverleg, november 2017

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD

1 HET ONDERZOEK	5
1.1 Luisteren is goud: onze methodologie	5
1.1.1. Vragenlijst	5
1.1.2. Gesprekken	6
1.1.3. Sectoroverleg	6
1.2 Over de doelgroep: welke kinderen en jongeren lieten hun stem horen?	7
2 DE RESULTATEN	10
2.1 Als zij het voor het zeggen hadden: de thema's gekwantificeerd	10
2.2 Hoe denken kinderen en jongeren over hun stad?	11
Resultaten van de gesprekken	
2.2.1 Over samenleven en veiligheid	11
2.2.2 Over welzijn en welbevinden	16
2.2.3 Een (t)huis in de stad	20
2.2.4 Naar school gaan of werken	21
2.2.5 Vrije tijd doorbrengen	23
2.2.6 Openbare ruimte en de buurt	26
2.2.7 Je verplaatsen in de stad	28
2.2.8 Een plaats voor jouw ideeën en vragen	30
3 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	34
3.1 Algemene conclusie	34
3.2 Overzicht van de aanbevelingen	35
4 BIJLAGEN	
4.1 Methode	37
4.2 Respondenten	40
4.3 Steekproefkader	45
4.4 Vragenlijst	46
4.5 Gesprekskader	56

1 HET ONDERZOEK

Het project 'Als ik burgemeester ben ...' vroeg aan kinderen en jongeren in Antwerpen hoe ze over hun stad denken, waar ze tevreden over zijn en wat ze graag anders willen zien.

Het project is een initiatief van Het Antwerps Jeugdsectoroverleg, maar het is niét de stem van de organisaties die je hier leest.

We vertolken, mediëren en kanaliseren met dit onderzoek de stem van kinderen en jongeren in Antwerpen. Georganiseerd, niet-georganiseerd, anders georganiseerd. Duizend kinderen en jongeren uit alle districten, van alle leeftijden, met alle meningen.

In het najaar van 2016 begonnen we met een kwantitatieve bevraging van ongeveer 1000 kinderen en jongeren. Het doel was om na te gaan welke (beleids)thema's bij hen leven. In het voorjaar van 2017 gingen we verder in gesprek over de thema's waar kinderen en jongeren belang aan hechten.

Het resultaat van dit traject leest u in voorliggend memorandum. We zorgen ervoor dat iedereen die zich kiesbaar wil stellen voor de lokale verkiezingen van 2018 dit document onder ogen krijgt. Tegelijk kan het ook de opdracht van de betrokken organisaties scherper stellen en het beleid waaraan zij meewerken zo goed mogelijk helpen afstemmen op de noden en wensen van jongeren.

1.1 Luisteren is goud: onze methodologie

Hieronder vind je de methodologie van het onderzoekstraject in verkorte vorm. De volledige methodologie vind je als bijlage.

De informatie in dit memorandum wordt ontleend aan drie verschillende bronnen.

In de eerste plaats verspreidden we een vragenlijst onder kinderen en jongeren tussen 6 en 30 jaar oud. Deze vragenlijst had tot doel om breed informatie te verzamelen. Bij zoveel mogelijk kinderen en jongeren polsten we wat er leeft en wat niet, van welke onderwerpen ze wakker liggen en van welke niet.

In een tweede fase werd deze informatie uitgediept in gesprek met kinderen, tieners en jongeren. Welke betekenis geven zij aan de verzamelde informatie? In zoveel mogelijk districten en bij zoveel mogelijk leeftijdsgroepen planden we momenten om in dialoog te gaan met kinderen en jongeren en vooral te luisteren naar hun ideeën en ervaringen.

In een derde en laatste fase vergeleken we die betekenissen en ervaringen met informatie van de professionele vertegenwoordigers van jeugdwerkorganisaties verbonden aan het sectoroverleg.

Een beeld schetsen dat kinderen en jongeren in heel Antwerpen vertegenwoordigt, is een behoorlijke uitdaging. De heterogeniteit van de groep is enorm. Onze doelgroep verschilt in leeftijd (6 tot 30 jaar), in leefomgeving (Borgerhout tot Berendrecht), in sociaalculturele en sociaaleconomische achtergrond, in taalvaardigheid, enzovoort. Nauwkeurig omgaan met deze diversiteit was de grootste uitdaging in de keuze van onze aanpak en methodologie.

1.1.1 De vragenlijst: een brede scan

De vragenlijst was een online bevraging, die ook offline ingevuld kon worden en nadien ingevoerd kon worden door begeleiders. De vragenlijst bestond uit drie delen. Je kan de volledige lijst vinden als bijlage.

In een eerste deel probeerden we een zicht te krijgen op het profiel van de kinderen en jongeren: leeftijd, geslacht, woonomstandigheden, thuistaal, onderwijs- of werksituatie, enzovoort.

In het tweede deel polsten we naar de opinie van kinderen en jongeren over onderwerpen dichtbij hun leefwereld.

We gingen na hoe de kinderen en jongeren denken over samenleven met anderen, over hun woonsituatie, over naar school gaan, werken of werk zoeken, over hun vrije tijd, de openbare ruimte in hun buurt, mobiliteit en over informatie geven aan en krijgen van de stad. De vragen konden beantwoord worden met een keuze voor 'nooit waar', 'soms waar' of 'meestal waar'. Voor deze vragen baseerden we ons op de vragenlijsten voor kinderen en jongeren van Unicef Research Center Innocenti, ontwikkeld om de kindvriendelijkheid van een stad in kaart te brengen, en de vertaling hiervan door VVJ vzw¹. Daarnaast gebruikten we de vragenlijsten van de Children's World study², een wereldwijde vragenlijst die het subjectieve welbevinden van kinderen meet. Hoewel de vragenlijsten specifiek voor kinderen werden ontwikkeld, merkten we toch moeilijkheden bij het beantwoorden van deze vragen. Vragen waren te talig of te moeilijk voor sommige kinderen. De vragenlijst werd daarom steeds onder begeleiding afgenomen. De begeleiders kregen vaste instructies om de betrouwbaarheid en geldigheid te garanderen.

In het derde deel gingen we na van welke beleidsdomeinen kinderen en jongeren wakker liggen, welke domeinen ze graag anders willen zien. Omdat (beleids)termen als 'mobiliteit' of 'participatie' zeer weinig betekenis hebben voor kinderen en jongeren, gingen we op zoek naar een methode om abstracte onderwerpen op een niet-talige manier concreet te maken voor een jong publiek. We vonden hiervoor inspiratie in de 'Picture Based Value Survey', een assessment instrument dat ontwikkeld werd om 'universele menselijke waarden' te meten bij kinderen³. Aan de hand van beelden en tekeningen worden in dit (kwantitatief) onderzoek abstracte thema's bevestigd bij kinderen en jongeren. In navolging van deze beschreven methode ontwikkelden we samen met enkele jongeren per beleidsdomein enkele veelzeggende afbeeldingen. Elke afbeelding kon beoordeeld worden door op een balk te schuiven om aan te geven of ze veel of weinig wilden veranderen aan het desbetreffende thema.

1.1.2 De gesprekken: betekenis geven

In een volgende fase van het onderzoek vormden de opvallendste uitkomsten van de vragenlijst aanleiding om in gesprek te gaan met kinderen en jongeren. Door in dialoog te gaan, kregen cijfers ook inhoud en betekenis. De gesprekken werden gestuurd door vragen uit de vragenlijst.

Onderwerpen werden geselecteerd als een leeftijdsgroep en/of district er opvallend anders op scoorde. In sommige districten werden verschillende thema's behandeld met verschillende groepen kinderen en jongeren. In andere districten werden verschillende onderwerpen met dezelfde groep besproken.

De gesprekken werden begeleid door jeugdwerkers uit de betrokken organisaties. Ze kregen hierbij een methodische houvast van de onderzoekers (zie bijlage 5 voor meer informatie). Deze manier van werken maakte het mogelijk om:

- Gesprekken te laten begeleiden door vertrouwensfiguren uit de omgeving van kinderen en jongeren.
- Meer gesprekken te organiseren door de inzet van meerdere gespreksleiders.
- Jeugdwerkers een aanleiding te geven om over andere onderwerpen gesprekken te voeren met kinderen en jongeren en zo samen stil te staan bij wat er in de stad gebeurt.

1.1.3 Input professionele jeugdwerkorganisaties

Begin juli 2017 vond er een focusgesprek plaats met jeugdorganisaties verbonden aan het sectoroverleg. Twaalf organisaties namen hieraan deel. Het gesprek verliep in drie stappen.

In de eerste fase konden de deelnemers aangeven welke thema's vanuit hun ervaring met jongeren op het terrein prioritair zijn. Vervolgens werd er op deze vier belangrijkste thema's ingegaan: participatie, openbare ruimte, vrije tijd en welzijn/welbevinden. In een laatste en derde ronde kregen alle organisaties een 'vrije tribune' om bezorgdheden en noden die nog niet aan bod kwamen, te uiten.

De informatie uit deze focusgroep werd rechtstreeks verwerkt bij de verschillende thema's en gaf de meningen van kinderen en jongeren een abstracter en meer beleidsmatig kader. Er is bewust voor gekozen om bij de input van de professionele jeugdwerkorganisaties niet met quotes te werken, en per hoofdstuk de aanvullingen vanuit de sector te duiden.

¹ Meer informatie over Childfriendly Cities van Unicef en de vragenlijsten is te vinden op de website <http://childfriendlycities.org/>. Voor informatie over de Vlaamse implementatie, verwijzen we graag naar de website <http://kindvriendelijkstedengemeenten.be/home>.

² Meer informatie over de Children's World Study op <http://www.isciweb.org>.

³ Meer informatie over deze manier van meten, is te lezen in het artikel Doring, A.K., Blauensteiner, A., Aryus, K., Drogenkamp, L., Bilsky, W. (2010) Assessing Values at an Early Age: The Picture-Based Value Survey for Children (PBVS-C), *Journal of Personality Assessment*, 92:5, 439-448, DOI: 10.1080/00223891.2010.497423.

1.2 Welke kinderen en jongeren lieten hun stem horen?

SELECTIE KINDEREN EN JONGEREN VOOR DE VRAGENLIJST

Om kinderen en jongeren te bevragen, gingen de organisaties op pad in hun eigen omgeving, op scholen, in parken en op pleinen. Op die manier bereikten ze niet enkel kinderen en jongeren die aangesloten zijn bij een organisatie.

De originele steekproeftrekking bestond uit 1060 kinderen en jongeren, op basis van leeftijd, geslacht en woonplaats. Dat was het richtaantal. We gebruikten hiervoor cijfers die ter beschikking werden gesteld door de Stad Antwerpen, districts- en loketwerking met bewerkingen door de studiedienst van stad Antwerpen. De cijfers zijn een weerslag van de realiteit op 1 januari 2016.

We hielden bij de selectie van kinderen en jongeren in eerste instantie geen rekening met de sociaaleconomische situatie van de respondenten. Wel probeerden we om kinderen en jongeren van diverse achtergronden te betrekken, met andere moedertalen, onderwijsvormen en/of werksituaties. Op die manier wilden we de enorme diversiteit in Antwerpen zo goed mogelijk weerspiegelen.

In totaal vulden 1032 kinderen en jongeren de vragenlijst in. Na het verwijderen van antwoorden die onvolledig waren en respondenten die niet in één van de Antwerpse districten wonen, bleven 936 bruikbare reacties over.

De data biedt een representatief beeld volgens het vooropgestelde steekproefkader. Dit betekent dat de verzamelde gegevens een beeld geven van de hele doelgroep van kinderen en jongeren in Antwerpen. We houden rekening met de ondervertegenwoordigde groepen bij de selectie van gesprekken in de tweede fase van het onderzoek om ook hun stem voldoende mee te nemen.

IN GESPREK MET KINDEREN EN JONGEREN

We planden 27 gesprekken, en 21 gesprekken gingen effectief door. In elk district werd met drie leeftijdsgroepen een gesprek voorbereid: 6- tot 11-jarigen, 12- tot 18-jarigen en 18+'ers. De gesprekken gingen door binnen werkingen van de organisaties of op pleintjes bij niet- of anders georganiseerde kinderen en jongeren. Op die manier werd een breed bereik bewaakt.

In district Ekeren vonden geen gesprekken plaats. In Antwerpen, Berchem en Hoboken geraakten sommige gesprekken niet gepland. De mobiliserende kracht van het lokale jeugdwerk bleek te klein te zijn of te weinig kinderen en jongeren waren aanwezig op de werking of het plein.

In totaal namen 220 kinderen, tieners en jongeren deel aan de gesprekken. Meisjes waren licht ondervertegenwoordigd in de gesprekken (aantal=91).

WAT IS HET PROFIEL VAN DEZE KINDEREN EN JONGEREN?

Van de 936 respondenten uit de vragenlijst waren 52,8% meisjes en 46,8% jongens. 3 respondenten of 0,3% verkoos X als geslacht.

Naar leeftijd, ziet de verdeling van respondenten er als volgt uit:

LEEFTIJD	PERCENTAGE
6, 7 of 8 jaar	9,57%
9, 10 of 11 jaar	13,83%
12, 13 of 14 jaar	13,09%
15, 16 of 17 jaar	15,96%
18, 19 of 20 jaar	16,91%
21, 22, 23 of 24 jaar	17,45%
ouder dan 25 jaar	13,19%
totaal	100,0%

De meeste respondenten wonen op één plaats. Ongeveer 190 van de 936 respondenten of een 20% wonen op (minimaal) twee adressen. Indien één van hun adressen in één van de Antwerpse districten lag ten tijde van het onderzoek, werden ze opgenomen in deze cijfers.

We vroegen de respondenten ook om wat meer te vertellen over hun woonsituatie. De helft van de bevroegde kinderen en jongeren woont in een rijhuis, ongeveer een derde in een appartement. Een klein deel woont in een (half-)open bebouwing.

	ADRES 1 IN PERCENTAGES	ADRES 2 IN PERCENTAGES
APPARTEMENT	37%	3,1%
RIJHUIS	50,9%	5%
(HALF) VRIJSTAAND HUIS	9,5%	2,6%

Met wie wonen ze daar? 63% van de respondenten woont op één van de adressen met zowel vader als moeder samen. Naast dit kerngezin, wonen de respondenten in allerlei andere mogelijke samenlevingsvormen: enkel bij moeder of vader, kerngezin met grootouders, enkel bij grootouders, nieuw samengestelde gezinnen, co-housing met vrienden, met partner of alleen.

	ADRES 1	ADRES 2
MOEDER	77,3%	3,3%
VADER	64,8%	7,8%
STIEFMOEDER	1,8%	2,5%
STIEFVADER	4,6%	1,3%
BROER/ZUS	66,5%	4,4%
GROOTMOEDER	4,2%	1,3%
GROOTVADER	2,6%	0,9%
CO-HOUSING MET VRIENDEN	5%	0,7%
ALLEEN	6,1%	1,1%
MET PARTNERS	7,8%	2%
IN EEN LEEFGROEP	0,75%	0,85%

Welke taal spreken de kinderen en jongeren met hun ouders? In totaal gaven de respondenten 103 verschillende combinaties van talen aan die ze met hun ouders spreken. 440 of 47% van de kinderen en jongeren spreken thuis meer dan één taal. Een volledig overzicht van de gesproken talen vindt u in bijlage.

De top 10 van thuishalen ziet er zo uit:

	AANTAL	PERCENTAGE
NEDERLANDS	407	43,3%
NEDERLANDS, ARABISCH	97	10,32%
NEDERLANDS, BERBERS	86	9,15%
NEDERLANDS, BERBERS, ARABISCH	37	3,94%
NEDERLANDS, FRANS	32	3,4%
ARABISCH	28	2,98%
NEDERLANDS, ENGELS	27	2,87%
NEDERLANDS, TURKS	26	2,77%
BERBERS	18	1,92%
TURKS	10	1,06%

Tot slot vroegen we de kinderen en jongeren of ze nog naar school gaan, of ze werken, werk zoeken, enzovoort. Ook hier zagen we een erg grote variatie in antwoorden. In totaal 724 van de 936 respondenten, ongeveer drie

vierde (77,3%), gaf aan nog naar school te gaan of onderwijs te volgen. Eén vierde (25,96%) daarvan zat in de lagere school. 33,64% in het secundair onderwijs (ASO, TSO, BSO, KSO of deeltijds onderwijs). 17,12% zat in een vorm van verdergezet onderwijs. Eén op vier van de respondenten ging niet meer naar school. Zij werkten, zochten werk of waren werkonbekwaam.

	AANTAL	PERCENTAGE
IK ZIT IN DE LAGERE SCHOOL	239	25,43%
IK WERK	151	16,06%
IK ZIT IN HET MIDDELBAAR – ALGEMENE RICHTING (ASO)	132	14,04%
IK ZIT IN NIET-UNIVERSITAIR HOGER ONDERWIJS GRADUAAT, HOGESCHOOL, ...)	87	9,26%
IK ZIT IN HET MIDDELBAAR – BEROEPSRICHTING (BSO)	85	9,04%
IK ZIT IN HET UNIVERSITAIR HOGER ONDERWIJS	65	6,91%
IK ZIT IN HET MIDDELBAAR – TECHNISCHE RICHTING (TSO)	57	6,06%
IK ZOEK WERK	37	3,94%
IK ZIT IN HET DEELTIJDS ONDERWIJS	33	3,51%
IK GA NIET NAAR SCHOOL	13	1,38%
OKAN	11	1,28%
IK STUDEER VOOR MIDDENJURY	6	0,64%
IK ZIT IN DE LAGERE SCHOOL BUITENGEWOON ONDERWIJS	5	0,53%
COMBINATIE WERK/STUDEREN	5	0,53%
VOLWASSENONDERWIJS CVO	4	0,42%
IK ZIT IN HET MIDDELBAAR IN HET BUITENGEWOON ONDERWIJS	3	0,31%
IK ZIT IN HET MIDDELBAAR – KUNSTRICHTING (KSO)	3	0,32%
ZIEKTE	2	0,22%

Om een idee te krijgen van de sociaaleconomische status (SES) van de kinderen en jongeren die de vragenlijst invulden, vroegen we of ze 'thuis een plek hebben om rustig te zitten of te werken voor school' en of ze 'thuis boeken hebben om voor het plezier te lezen'. 11,6% van de kinderen en jongeren gaf aan geen rustige plek te hebben. 23,8% heeft geen boeken in huis om voor het plezier te lezen.

Hiermee krijgen we respectievelijk een idee van de economische en de culturele component van SES.

Eerdere onderzoeken leren dat het bepalen van de sociaaleconomische status (SES) in een vragenlijst bij kinderen een uitdaging is. Zo is bijvoorbeeld vragen naar het beroep van ouders moeilijk. Kinderen kennen het beroep van hun ouders vaak onvoldoende om een accurate omschrijving te geven. Ze geven eerder beschrijvingen als 'iets in de haven' of 'hij doet iets in de bouw', wat zowel de beschrijving kan zijn voor een dagcontracter met een onzeker, laag loon als voor een burgerlijk ingenieur in vaste dienst met een mooi inkomen.

Daarom maakten we de keuze om in dit project een indicatie van SES te krijgen aan de hand van zeer herkenbare vragen, dicht bij de leefwereld van kinderen en jongeren, maar ook minder accuraat in het bepalen van SES. We volgen hiermee internationale kinder- en jeugdonderzoeken ⁴.

Deze manier van bevragen geeft slechts een ruwe indicatie van de sociaaleconomische status. Gecombineerd met de grote variatie in thuistaal en school- of werksituatie kunnen we stellen dat er in het onderzoek een grote verscheidenheid bestaat in de profielen van de bevroegde kinderen en jongeren.

⁴ Internationale kinder- en jeugdonderzoeken zoals de Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale en de Children's Worlds survey, een onderzoek in verschillende landen bij 8 tot 12 jarigen naar het subjectieve welbevinden van kinderen en jongeren <http://www.isciweb.org/Default.asp>.

2 DE RESULTATEN

2.1 Als zij het voor het zeggen hadden... De thema's gekwantificeerd

De vragenlijst uit de eerste fase van het onderzoek bestaat uit elf afbeeldingen met kernwoorden (zie bijlage 4). Elke afbeelding staat voor één thema. De besproken thema's zijn: armoede, informatie, mobiliteit, participatie, openbare ruimte, onderwijs, werk, veiligheid, vrije tijd, welzijn en wonen. Deze thema's zijn de lokale beleidsthema's die het meest aanwezig zijn in de leefwereld van kinderen en jongeren. Voor elk thema vroegen we de kinderen en jongeren om weer te geven of ze aan dit thema veel of weinig zouden veranderen als zij het voor het zeggen hadden. De keuze tussen 'veel' of 'weinig' zegt enkel iets over hoeveel aandacht die ze besteed willen zien aan dat thema. Over welke verandering ze willen, kunnen we hier geen conclusies trekken. Deze vraag gebruiken we daarom vooral om invulling te geven aan de gesprekken met kinderen en jongeren in de tweede fase van het project. Tijdens interviews en focusgesprekken krijgen indicaties als 'veel' en 'weinig' ook inhoud.

We gebruiken deze kwantitatieve bevraging om een beeld te krijgen van de opinies en leefomstandigheden van kinderen en jongeren, zoals beschreven in het vorige deel. Anderzijds gaf de vragenlijst een indicatie voor de themabepaling voor de gesprekken. Dit wil zeggen dat thema's die opvallend anders scoren in bepaalde districten of bij leeftijdsgroepen, meegenomen werden in de gesprekken in de kwalitatieve fase van het onderzoek.

Gemiddeld zouden de respondenten 'veel' veranderen aan alle thema's. De gemiddelde score voor elk van de onderwerpen geeft ons dus niet veel informatie. Enkel het thema 'armoede' scoort opvallend hoger en 'veiligheid' scoort iets lager dan andere thema's. Door de duidelijke wens van de respondenten om 'veel' te veranderen aan alle thema's, is het interessanter om te kijken naar welke verschillen er bestaan in het beoordelen van de thema's naar geslacht, leeftijd en woonplaats van de respondenten.

Er blijken nauwelijks verschillen te zijn tussen wat jongens en wat meisjes anders willen zien in de stad. Statistisch gezien zijn de verschillen niet significant. Verschillen naar woonplaats zijn ook niet significant bij de thema's armoede, informatie, mobiliteit, participatie, school, werk, veiligheid en vrije tijd. Wel bij openbare ruimte. Met dit thema zouden vooral kinderen en jongeren die bevroegd werden in Antwerpen, Borgerhout en Berendrecht-Zandvliet-Lillo opvallend meer aan de slag willen.

Ook met betrekking tot welzijn is er een significant verschil. Kinderen en jongeren uit Borgerhout, Merksem, Ekeren en Antwerpen willen hier opvallend vaker op inzetten, kinderen en jongeren uit Berendrecht-Zandvliet-Lillo minder.

De respondenten werden daarnaast opgedeeld in zeven leeftijdscategorieën. Vergelijken we gemiddelden per thema en per leeftijdscategorie, zien we voor alle thema's significante verschillen tussen de verschillende leeftijdscategorieën.

Vanuit de resultaten van de eerste algemene bevraging, konden we de volgende lijst opmaken van onderwerpen waar elke leeftijdscategorie het meeste belang aan hecht. Op basis van dit overzicht werden de meer diepgaande, kwalitatieve gesprekken met groepen jongeren ingepland.

De belangrijkste thema's per leeftijdscategorie zijn:

6-8 JAAR	armoede • participatie • openbare ruimte • veiligheid • vrije tijd
9-11 JAAR	armoede • mobiliteit • participatie • openbare ruimte • veiligheid • vrije tijd
12-14 JAAR	armoede • werk
15-17 JAAR	armoede • werk
18-20 JAAR	armoede • mobiliteit • participatie • school • werk
21-24 JAAR	armoede • mobiliteit • openbare ruimte • participatie • school • werk • welzijn • wonen
25-30 JAAR	armoede • mobiliteit • openbare ruimte • participatie • school • werk • welzijn

Enkele opvallende dingen:

- Vrije tijd wordt klassiek gezien als 'domein van de jeugd', maar enkel onze jongste stadsgenoten zouden hier extra op inzetten.
- Werken en kansen op werk zijn op jonge leeftijd al onderwerpen die kinderen en jongeren bezig houden.
- De 12- tot 18-jarigen schuiven minder thema's naar voor. Jongeren boven 21 jaar willen dan weer met meer thema's aan de slag.
- Veiligheid heeft een grote plaats in het maatschappelijk debat, maar wordt door jongeren minder vaak naar voor geschoven (zie verder – thema samenleven en veiligheid). Enkel de -12-jarigen willen hier actiever op inzetten.

2.2 Hoe denken kinderen en jongeren over hun stad? Resultaten van de gesprekken⁵

Per thema overlopen we de meningen en ideeën van kinderen en jongeren over hun stad. De informatie komt enerzijds uit het tweede deel van de vragenlijst waarin we hen naar hun opinies vroegen, en anderzijds uit de gesprekken die we nadien met hen voerden.

We beginnen telkens met cijfers op basis van de vragenlijst. Nadien geven we een overzicht van de geplande gesprekken en van de resultaten van die gesprekken. We illustreren de resultaten aan de hand van sprekende citaten van kinderen (6 tot 12 jaar), tieners (12 tot 18 jaar) en jongeren (18 plus).

Acht thema's komen aan bod: samenleven en veiligheid, welbevinden, wonen, naar school gaan en werken, openbare ruimte, vrije tijd, mobiliteit, informatie en participatie.

2.2.1 Over samenleven en veiligheid

WAAR GAAT HET OVER?

In een eerste deel polsten we naar de opinies van kinderen en jongeren over het samenleven in de stad en in hun wijk. De nadruk lag op de mate waarin ze zich deel van de stad en van hun buurt voelen. We polsten in de vragenlijst onder andere naar de mate waarin ze zich goed, veilig en welkom voelen en of iedereen meetelt in de stad.

Gesprekken over de thema's samenleven en veiligheid werden gevoerd in Antwerpen bij 18-30 jaar, in Zandvliet bij 12-17 jaar, in Borgerhout bij 12-17 jaar, in Deurne bij 18-30 jaar, in Merksem bij 18-30 jaar en in Wilrijk bij 18-30 jaar. Tijdens deze gesprekken werd aan tieners en jongeren gevraagd wat goed samenleven voor hen betekent, wat maakt dat ze zich al dan niet goed voelen in hun buurt, wat het betekent om je 'veilig te voelen', enz.

Tijdens het focusgesprek met het sectoroverleg kwam dit thema niet aan bod.

DE RESULTATEN

Uit de vragenlijst blijkt dat een meerderheid (rond de 65%) van de kinderen en jongeren het samenleven in de stad eerder positief beoordeelt. Ze vinden meestal dat iedereen evenveel meetelt, voelen zich goed in hun buurt en welkom in de stad. Voor één op drie kinderen en jongeren geldt dit niet, of niet altijd.

Gemiddeld vinden 1 op 8 kinderen en jongeren dat niet iedereen evenveel meetelt in de stad. Jongeren tussen 15 en 18 jaar springen eruit in de cijfers. Eén vierde van deze jongeren geeft aan dat het 'nooit waar' is dat iedereen evenveel meetelt. Ook geografisch zijn er opvallende verschillen. Zo geven meer kinderen en jongeren uit district Antwerpen, uit Berendrecht-Zandvliet-Lillo en uit Deurne aan dat dit volgens hen nooit waar is.

⁵ Bij de cijfers die we weergeven, vermelden we enkel significante – betrouwbare - verschillen ($p < 0,05$). Dit betekent dat de resultaten voor 95% betrouwbaar zijn. De andere informatie komt uit de gesprekken met kinderen en jongeren en uit de focusgroep met jeugdorganisaties.

Tussen de items [Ik voel me goed in mijn buurt], [Ik voel me welkom in mijn stad] en [Ik voel me veilig in mijn buurt] merken we een sterke samenhang. De gemiddelde percentages voor deze items zijn weergegeven in volgende tabellen:

IK VOEL ME GOED IN MIJN BUURT	AANTALLEN	PERCENTAGES
nooit waar	48	5,1
soms waar	255	27,2
meestal waar	636	67,7
TOTAAL	939	100

IK VOEL ME WELKOM IN MIJN STAD	AANTALLEN	PERCENTAGES
nooit waar	63	6,7
soms waar	260	27,7
meestal waar	616	65,6
TOTAAL	939	100

IK VOEL ME VEILIG IN MIJN BUURT	AANTALLEN	PERCENTAGES
nooit waar	66	7
soms waar	338	36
meestal waar	535	67,7
TOTAAL	939	100

Bij elk van deze items zijn het weer de 15- tot 18-jarigen die hier negatiever op scores. Ze scoren respectievelijk hoger dan de andere leeftijden op soms of nooit goed voelen in je buurt (43%), soms of nooit welkom voelen (43,7%) en soms of nooit veilig voelen (55,7%). Meisjes (60%) geven vaker dan jongens (39%) aan dat ze zich soms niet veilig voelen in hun buurt.

Als we geografisch kijken, dan voelt slechts 56,67% van de respondenten uit Ekeren zich meestal goed in zijn buurt. 26,67% van de Ekerse respondenten voelt zich nooit welkom in zijn of haar stad. In andere districten schommelt dit percentage slechts rond de 5%.

Meer kinderen en jongeren uit district Antwerpen en uit Berendrecht - Zandvliet - Lillo vermelden dat ze zich nooit goed voelen in hun buurt. Respondenten uit Berchem, Borgerhout en Deurne voelen zich het veiligst.

De meeste jongeren waar we mee in gesprek gingen, voelen zich goed en veilig in hun buurt. Vooral het gevoel dat je andere buurtbewoners kent, contact met hen hebt en een gevoel van sociale controle, helpt hierbij.

Ik voel mij welkom in mijn buurt omdat ik daar iedereen ken. (jongere, Deurne)

Ik heb een hele tijd bij m'n vader in Steendorp gewoond. Het verschil met zo'n gehucht en een stad als Antwerpen is gigantisch. Daar kon je geen kauwgom op de grond werpen zonder dat iedereen het wist. Hier kijkt niemand er nog voor op. (jongere, Merksem)

Da's mijn buurt, ik voel me veilig, ik heb daar vrienden enzo. (tiener, Hoboken)

Jongeren willen dat de stad inzet op de samenhang en de sociale contacten tussen buurtbewoners. Ze willen meer en betere communicatie tussen die buurtbewoners.

Contact tussen mensen en burens is ook heel belangrijk, wijkfeesten en andere initiatieven bevorderen dit. De stad moet dit zeker ook blijven ondersteunen. (jongere, Wilrijk)

Er moet terug geluisterd worden. Zowel wij onder elkaar, als wij met andere mensen, maar ook op een hoger niveau, tot zelfs aan burgemeestersniveau. (jongere, Merksem)

Bij de meeste jongeren die we spraken, is er een grote bereidheid om mee de stad te maken. Zeker op kleine schaal, in de vertrouwde omgeving. Ze geven echter aan dat het nu grotendeels afhankelijk is van hun eigen initiatief, en daardoor gebeurt het meestal niet.

Ik voel mij niet betrokken bij de stad, als mijn mening niet gevraagd wordt dan geef ik ze niet. De stad moet meer gehoor geven aan de burgers door dat er resultaat moet volgen vanuit inspraak, dan voelen mensen zich betrokken. (jongere, Wilrijk)

Spanningen, criminaliteit en conflicten en een gebrek aan wederzijds respect dragen net niet bij tot goed samenleven.

Als je problemen hebt, dan is er niemand die komt helpen. (jongere, Merksem)

Als je iets ziet gebeuren en je wil helpen, dan word je meestal zelf de pispaal. (jongere, Merksem)

Ook infrastructuurle ingrepen zoals meer en betere verlichting helpen om zich veiliger te voelen in de buurt.

Dat goed samenleven en veiligheid nauw gelinkt zijn, blijkt uit de gesprekken met tieners en jongeren over dit onderwerp. Ook hier wordt sociale controle als één van de belangrijkste voorwaarden voor meer veiligheid benoemd.

Jongere: Sociale controle hebt ge hier in Borgerhout veel meer. Omdat het zo dicht bevolkt is, kent bijna iedereen elkaar.

Interviewer: En dat is een pluspunt, dat ge iedereen kent?

Jongere: In Borgerhout wordt ge veel sneller geholpen als ge pech hebt of zo. (jongere, Borgerhout)

Het is precies alsof ge geen oogcontact moogt maken op straat, de mensen doen dat niet. (jongere, Antwerpen)

Er zijn veel mensen en zo. Die kunnen u helpen als er iets gebeurt, dan is er iemand, een dief ofzo die wilt iets stelen van u dan kunnen mensen helpen. (tieners, Hoboken)

Enkele jongeren geven aan blij te zijn met initiatieven en activiteiten in de wijk zodat ze zich niet vervelen.

De laatste tijd is er niet veel van criminaliteit in onze buurten. Er worden hier veel activiteiten georganiseerd, met PleinPatrons enzo. Daarom is het hier leuk. (tiener, Borgerhout)

Ook met de jeugthuizen enzo, die brengen ons op het goeie pad. (tiener, Borgerhout)

Veiligheid wordt door tieners en jongeren op veel verschillende manieren ingevuld. Het gaat vaak over verkeersveiligheid, over veiligheid op het internet, over criminaliteit en drugs, over niet bang zijn in de eigen straat of stad. Een gevoel van veiligheid hangt volgens de jongeren af van buurt tot buurt en van moment tot moment. Ervaringen in en verhalen - soms ook vooroordelen - over buurten kleuren gevoelens. Overdag of 's nachts geeft een andere beleving.

Niet worden lastiggevallen denk ik, op straat, of dat nu gewoon door mensen is die op straat zijn, of door misschien lastige politieagenten op straat ofzo, ja dat is voor mij wel veilig zijn in de stad, dat ik niet ergens schrik van hoeft te hebben als ik ergens zit of zo. (jongere, Antwerpen)

Goed en veilig samenleven hangt nauw samen met veiligheid en veiligheidsgevoel. De buurt kennen, de mensen kennen, sociale controle,... Dat blijkt zowel in de cijfers als in gesprek. Bij de kwantitatieve bevraging werd er iets minder belang gegeven aan het thema 'Veiligheid'. In de kwalitatieve gesprekken bleek echter dat van zodra het deelt thema 'Politie' aan bod kwam, de deelnemers daar zeer sterk op ingingen. De relatie tussen kinderen en jongeren en politie is minstens als complex te beschouwen.

Slechts iets meer dan de helft van de kinderen en jongeren voelt zich veilig in zijn of haar buurt (56,91%) of ervaart de politie (meestal) als vriendelijk (52,7%), zo blijkt uit de vragenlijst. 35,32% vindt de politie maar soms vriendelijk en 11,9% vindt de politie nooit vriendelijk. Bij deze vraag speelt leeftijd een erg belangrijke rol. Terwijl in 70% van de kinderen onder 12 jaar aangeeft dat de politie als vriendelijk wordt ervaren, zakt dat cijfer naar de helft en minder naarmate de respondenten ouder worden. Tussen de leeftijd van 15 en 20 jaar geven jongeren aan dat de relatie met politie het moeilijkste is.

DE POLITIE IS VRIENDELIJK TEGEN MIJ	LEEFTIJD							TOTAAL
	6-8j.	9-11j.	12-14j.	15-17j.	18-20j.	21-24j.	>25j.	
nooit waar	4,40%	6,90%	15,40%	19,50%	17,00%	11,00%	4,80%	11,90%
soms waar	24,40%	22,30%	30,10%	38,90%	40,30%	38,40%	47,60%	35,40%
meestal waar	71,10%	70,80%	54,50%	41,60%	42,80%	50,60%	47,60%	52,70%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Jongens gaven opvallend vaker dan meisjes aan dat de politie nooit vriendelijk is tegen hen (19,09% tegenover 5,63%). Kinderen en jongeren uit districten Antwerpen, Borgerhout en Hoboken ervaren ook minder dat de politie vriendelijk is.

Tieners en jongeren geven aan veel respect en begrip te hebben voor de vaak moeilijke opdracht van politie, maar hebben niet altijd (veel) vertrouwen in politie. De aanpak van politieagenten kan enorm verschillen, vat een jongere uit Antwerpen het samen. Veel agenten worden gewaardeerd omdat ze vriendelijk zijn, informatie geven of helpen en zich 'neutraal' opstellen.

Er zijn altijd wel vriendelijke politieagenten bij die u wel helpen. (jongere, Antwerpen)

Sommigen zijn vriendelijk he. Ik ga niet zeggen dat iedereen hetzelfde is, he. Die zijn er ook voor onze veiligheid, he. (jongere, Borgerhout)

In andere buurten hebben ze misschien een ander zicht op de politie. Misschien kijken ze vies naar hen en vallen hen lastig. Terwijl wij hier gewoon lachen naar de politie enzo. (tiener, Borgerhout)

Daarnaast spreken alle tieners en jongeren in alle gesprekken over negatieve ervaringen met de politie. Ze voelen zich geveiseerd, er wordt volgens hen overmatig en selectief gecontroleerd op identiteitskaarten, en ze ervaren machtsmisbruik of/en racisme. Op die manier zorgt de aanwezigheid van politie soms eerder voor extra spanningen dan voor een verhoogd gevoel van veiligheid.

Om eerlijk te zijn, ik vertrouw politie niet, ze. Veel politie, denk ik, die doen machtsmisbruik vind ik. Ik vind dat er sowieso heel goeie polities zijn, maar de meerderheid vind ik, ik vertrouw die niet. (jongere, Antwerpen)

Ik heb het gevoel dat ik mij kalm en onzichtbaar moet houden wanneer er politie is, want ik voel mij geveiseerd en dat is voor velen zo. (jongere, Antwerpen)

Voor domme dingen vragen die dan uw pas, en dan schrijven die dat, en dat vind ik niet kunnen. Zulke dingen, dat vind ik niet kunnen. Voor grote dingen, oké, maar dat vind ik zo overdreven. Gij moet uw pas geven, ook al bent ge onschuldig, jij voelt u schuldig, vind ik in veel gevallen. (jongere, Antwerpen)

Maar jongeren zijn ook bewust van een mogelijk eigen aandeel in de soms moeizame relatie met politie. Ze spreken over tieners en jongeren die opgejut worden tegen politie of over uitdagend gedrag stellen.

Tieners worden door enkelingen opgestookt tegen flikken, dat zij discriminerend zijn tegen bepaalde culturen bijvoorbeeld. Maar dat is niet waar, enkele burgers zorgen er niet voor dat een heel korps een heel deel van de maatschappij viseert. (jongere, Antwerpen)

Dus dat zou wel toffer zijn, mochten ze met een andere houding tegenover de bevolking zijn, maar langs de andere kant heb ik ook zoiets van, er moet wel een reden zijn waarom dat ze allemaal zo doen, dus dan vraag ik mij af of er ook iets gedaan moet worden aan ons zelf, aan de bevolking zelf tegenover de politie. (jongere, Antwerpen)

Jongeren geven daarenboven aan hun rechten niet te kennen en dus niet altijd te weten wanneer ze terecht dan wel onterecht worden aangesproken door de politie. Heel wat tieners en jongeren passen hun gedrag echter aan als politie in de buurt is: ze gaan weg, proberen de politie te vermijden, vallen stil, ...

Voor een betere relatie met politie kijken ze echter ook naar de politie. Ze pleiten voor meer diversiteit in het korps, voor minder racisme en meer inlevingsvermogen bij agenten.

Politieagenten moeten zich volgens mij meer inleven in de bevolking, en meer diversiteit ook gewoon, ik denk dat dat gewoon een probleem is, want ge kunt niet als all-white, bijvoorbeeld, u gaan weerspiegelen of kunnen voelen wat andere mensen van een andere kleur denken, omdat gij dat niet kent, dus net omdat gij dat niet kent hebt gij der misschien een beetje meer schrik van, en denkt ge ineens van, oké, dees is een probleem, terwijl dat misschien helemaal geen probleem is, eigenlijk. (jongere, Antwerpen)

Ik ken mensen echt van allochtone afkomst die politieagent wilden worden, en waar mensen gewoon tegen hen zeiden, doe dat niet, want politie is echt een kutsector, de mensen zijn daar super racistisch (...) (jongere, Antwerpen)

Daarnaast zouden ze graag meer wijkteams zien bij de politie die een goede band opbouwen met de buurtbewoners en desgevallend één aanspreekpunt hebben bij de jongeren, bijvoorbeeld een jeugdwerker.

Ja, als ge een echt wijkteam hebt, dan kunt ge ook iemand van dat wijkteam contacteren. (jongere, Borgerhout)

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

65% van de bevroegde kinderen en jongeren beoordeelt het samenleven in Antwerpen positief. Ze voelen zich goed, veilig en welkom in hun buurt, vinden dat iedereen meetelt. Voor één op drie van de kinderen en jongeren is dit niet of niet altijd het geval. Tieners tussen 15 en 18 jaar beoordelen de items rond samenleven zelfs nog negatiever. De merkwaardige vaststelling uit de kwantitatieve bevraging is dat 1 op 4 van de bevroegde Ekerse jongeren zich nooit welkom voelt in zijn/haar buurt, t.o.v. 1 op 20 in de andere districten. Dit verdient zeker extra aandacht.

Onze eerste aanbeveling vanuit het onderzoek is dan ook om verder in gesprek te gaan over thuis voelen in de stad, in het bijzonder met tieners en met kinderen en jongeren in Ekeren.

Vanuit de ideeën en opinies van kinderen en jongeren over samenleven in veiligheid, formuleren we volgende aanbevelingen:

- Versterk en blijf investeren in (intergenerationele) contacten en samenhang in buurten.
- Zorg voor een laagdrempelige en herkenbare vertrouwenspersoon per wijk waar kinderen en jongeren terecht kunnen met vragen, bezorgdheden en ideeën. Zorg dat die vertrouwenspersonen centraal contactpunt en bemiddelaar kunnen zijn tussen kinderen en jongeren en de rest van het sociale netwerk dat de buurt vormgeeft enerzijds en politie en lokaal bestuur anderzijds. Een nabijheids- en vertrouwenstoets kan helpen om de kloof tussen bestuursniveau en kinderen en jongeren te verkleinen.
- Kinderen en jongeren vinden politie erg belangrijk om hen een veiligheidsgevoel te geven. Hun persoonlijke ervaringen met politie zijn echter vaak negatief. Investeer in laagdrempelige politie, wijkagenten en wijkteams die voldoende tijd hebben om een band op te bouwen en te kiezen voor dialoog. Wees bewust van het vaak negatieve imago van de politie bij kinderen en jongeren.
- Werk aan minder racisme en een diverser politiekorps. Communiceer hierover met tieners en jongeren en met de bevolking in het algemeen. Een diverser korps betekent niet enkel een diversere personeelssamenstelling maar ook versterking van de competenties om om te gaan met een diverse bevolking.

2.2.2 Welzijn en welbevinden

WAAR GAAT HET OVER?

Welzijn en welbevinden zijn voor kinderen en jongeren erg abstracte thema's. Nochtans zijn het belangrijke thema's die de leefwereld van kinderen en jongeren mee bepalen. We maakten deze onderwerpen in de vragenlijst concreter door te vragen naar het al dan niet hebben van geld, pesten en gepest worden, en het al dan niet bij iemand terecht kunnen als je problemen hebt.

Tijdens de gesprekken gingen we hier verder op in. Er werd een opsplitsing gemaakt tussen armoede, pesten en je goed voelen. Elk van deze drie thema's kwam aan bod bij verschillende gespreksgroepen. Gesprekken gingen door bij kinderen van 6 tot 11 jaar in Antwerpen (focus op armoede), in Antwerpen bij 18- tot 30-jarigen (goed in je vel), in Berchem bij 6- tot 11-jarigen (pesten), in Zandvliet bij 18- tot 30-jarigen (pesten), in Borgerhout bij 6- tot 11-jarigen (pesten), in Deurne bij 6- tot 11-jarigen (armoede), in Deurne bij 12- tot 17-jarigen (goed in je vel), in Merksem bij 12- tot 18-jarigen (goed in je vel), in Merksem bij 18- tot 30-jarigen (pesten) en in Wilrijk bij 12- tot 18-jarigen (goed in je vel).

De onderwerpen 'welzijn' en 'welbevinden' werden ook door het sectoroverleg naar voor geschoven als erg belangrijk. In hun dagelijkse veldwerk zien ze een sterke toename van het aantal welzijnsvragen bij hun kinderen en jongeren. Resultaten uit het focusgesprek met het sectoroverleg worden dan ook meegenomen bij de bespreking van de resultaten over dit onderwerp.

DE RESULTATEN

Uitgesproken cijfers vinden we bij de vraag 'Ik vind dat er te veel gepest wordt'. 83,7% van de bevroegde kinderen en jongeren vindt dit soms of meestal het geval (46,28% soms en 37,45% meestal). Slechts 16,28% vindt dat dit nooit het geval is. De kinderen en jongeren die op deze vraag 'meestal waar' antwoorden, zijn vooral de oudste (+18-jarigen) en de jongste (-12-jarigen). Van deze jongste groep vindt zelfs bijna 90% dat er soms of meestal te veel wordt gepest. Meer meisjes dan jongens ervaren dat er te veel gepest wordt. In het district Berendrecht-Zandvliet-Lillo (15,4% vindt dat er meestal te veel wordt gepest) wordt pestgedrag het minste ervaren, in Ekeren het meeste (46,7% vindt dat er meestal te veel wordt gepest).

Het thema pesten komt vooral bij kinderen (6-11) sterk aan bod. In hun beleving wordt er erg vaak en overal gepest, met grote impact op hen. Kinderen en jongeren ervaren pestgedrag omwille van verschillende redenen: kleding of uiterlijk, maar ook afkomst of taal.

Er wordt gepest op school, op de speelplaats. Ook buiten school: in het bos, op het plein daarjuist..., op de weg, op het plein. Eigenlijk 24 uur op 24, altijd! (kinderen, Borgerhout)

Pesten doet meer pijn dan slaan, da raakt u echt in uw hart. Da is kwetsbaar. (kind, Borgerhout)

Ook internetpesten is aanwezig in hun leefwereld.

Een vriendin van mij had op Instagram haar mening gegeven over een foto van iemand anders en die mening was niet helemaal juist van haar om dat te zeggen en opeens werd zij zo gepest op het internet zelf en ze kreeg allemaal berichten van "Wat doet jij" en "Doe eens normaal" enzo. (kind, Borgerhout)

Voor jongeren ervaren nog een groot taboe om te praten over pesten. Als vrienden en kennissen toegeven dat ze gepest worden, gaat er vaak al een hele geschiedenis aan vooraf. Jongeren kunnen terugblikken over eigen, vroegere, pestervaringen.

Een pester haalt iemand anders zelfbeeld naar beneden om dat van hem/haar naar boven te krikken. Ik let er nu niet meer op, maar vroeger op school was dat echt extreem. Ik ben tussen mijn 9 jaar en 18 jaar hard gepest, dus ik weet hoe dat kan voelen en hoe ver dat iemand kan drijven. Op den duur geloof je ook echt wat mensen tegen je zeggen. (jongere, Merksem)

Het taboe moet doorbroken worden, pesten moet nog meer ter sprake komen en mag nie meer wegge-lachen worden, zowel op het werk als op school. Zelfs in thuissituaties komt dit voor. We moeten het echt bespreekbaar maken. (jongere, Merksem)

Ze geven aan dat er vooral op school kansen zijn om aan pesten te werken, wat vandaag niet overal gebeurt. Zelf vinden ze het moeilijk om tussenbeide te komen als er gepest wordt.

... maar op straat zijn er geen juffen ofzo. Daar kunt ge eigenlijk niets aan doen. (kind, Borgerhout)

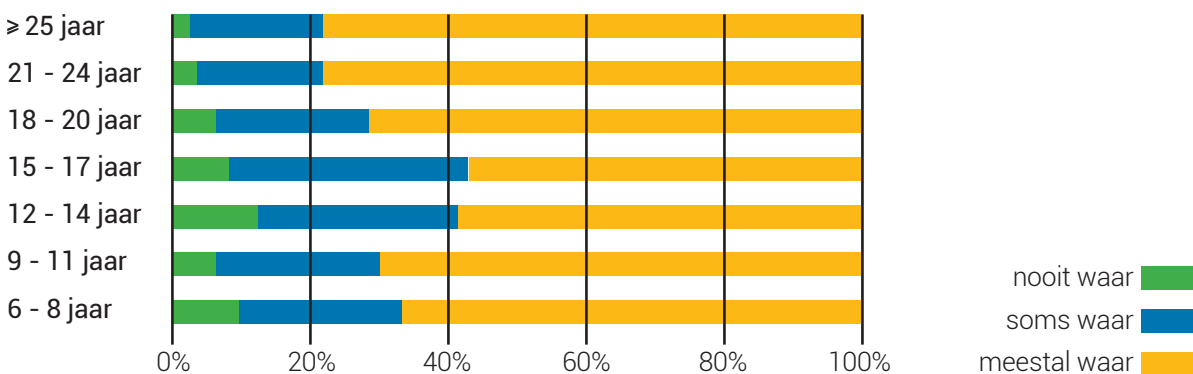
Begeleiders van de jeugdbeweging zien zelf meerwaarde in betere communicatie en samenwerking om in te grijpen bij pesten en meer zicht te krijgen op de leefwereld van kinderen.

Ik denk dus dat de communicatie tussen de jeugdbeweging, school en ouders wel beter kan zodat ge beter kunt opvolgen wat er precies gaande is. Soms gebeuren er dingen buiten de Chiro waardoor ze wel hier gepest worden. Er is eigenlijk nergens opvolging. (jongere, Zandvliet)

In een tweede deelthema, informeerden we bij kinderen en jongeren of ze zich goed in hun vel voelen en of ze iemand hebben om mee te praten als dat nodig is.

Eén op de acht (13%) van de 12- tot 15-jarigen geeft aan dat ze nooit iemand hebben om mee te praten als ze problemen hebben. Met dit hoge cijfer vormen ze een vierde van de totale groep respondenten die 'nooit' antwoorden op deze vraag. Ze worden gevolgd door de 6- tot 9-jarigen (10%). De groep die het vaakst aangeeft iemand te hebben om mee te praten bij problemen zijn de 18+'ers. Slechts 2 tot 3% van hen geeft aan nooit iemand te hebben om mee te praten. Jongens geven vaker dan meisjes aan dat ze niemand hebben om mee te praten.

Heb je iemand om mee te praten?

Ook in gesprek met kinderen en jongeren is 'je goed voelen' geen eenvoudig onderwerp. De gesprekken met jongeren gaan eerder over het goed hebben en het goed doen dan over goed voelen. Het lijkt moeilijk om binnen de setting van de gesprekken ook effectief een gesprek te voeren over persoonlijk welbevinden. Enkel bij de jongeren in Merksem, die elkaar kennen en vertrouwen, ging het over je 'goed in je vel' voelen.

Wat terugkomt bij welbevinden is intermenselijke solidariteit. Jongeren vertellen dat ze weinig openheid en vertrouwen ervaren op straat. Ze pleiten om elkaar meer goeiedag te zeggen of elkaar te helpen.

Er wordt geen goede dag gezegd of mensen lopen tegen elkaar en worden kwaad op elkaar. (jongere, Antwerpen).

Welbevinden heeft voor hen ook te maken met altijd jezelf kunnen zijn en kansen krijgen om talenten in te zetten en aan zelfontplooiing te doen.

Ik denk dat dat heel belangrijk is om niet alleen financieel investeringen in te zetten, maar ook echt wel jongeren motiveren om ook zo wat te onderzoeken wat zij graag willen doen. (jongere, Antwerpen).

Bij de gesprekken die binnen de context van een jeugdwerking plaatsvinden, blijkt het belang van die initiatieven voor kinderen en jongeren. Dat komt in alle gesprekken over alle thema's aan bod. Kinderen en jongeren vinden er een veilige omgeving om zichzelf te zijn, te groeien, twijfels te uiten en vragen te stellen.

Hier voel ik me thuis, alsof het mijn tweede thuishaven is. Als ik naar de stad ga, dan gedraag ik me toch iets anders. Vaak zijn daar ook mensen die zichzelf beter voelen dan ik. (jongere, Merksem)

Voor hulp gaan ze eerder naar familie en vrienden dan naar officiële instanties. Als ze überhaupt al hulp zoeken...

Ik merk wel dat ik vaak zwijg over problemen. Vanaf je iets hardop zegt, wordt het echter en dat is moeilijk. (jongere, Merksem)

Ik wil vooral bij m'n familie terecht kunnen, daarnaast bij mijn allerbeste vriend, dat is één specifiek iemand, die luistert en eventueel mee naar oplossingen zoekt. (jongere, Merksem)

Ik spreek eigenlijk heel veel met mijn vrienden gewoon, ik... er zijn wel instanties hier in België en in Vlaanderen die wel helpen met van alles, CAW's of zo'n dingen... Maar als ik zelf problemen heb of zo dan bespreek ik die liever met mijn vrienden, omdat ik, ja, het gevoel heb dat ik bij hen een beetje meer kwijt kan en dat die mij, ja, een beetje meer kunnen helpen omdat die mij ook gewoon beter kennen dan een beetje met onbekenden daarmee praten. (jongere, Antwerpen)

Soms wil je iets kwijt tegen iemand die je helemaal niet kent. Er zijn manieren om dat te doen, maar daar kom je niet altijd mee in contact. Die instanties worden niet echt verkondigd. Jongeren hebben te weinig ervaring met zulke dingen. (jongere, Merksem)

Bij gesprekken over 'je goed voelen' beginnen jongeren spontaan over hun ontevredenheid over het onderwijssysteem: het watervalstelsel en negatieve imago van TSO en BSO, een te rigide puntensysteem dat niet inzet op intrinsieke motivatie en een moeilijke relatie met leerkrachten.

(...) jij bent dom, dus ge moet TSO of BSO gaan volgen, terwijl dat die helemaal niet zo dom zijn of, maar gewoon, interesses zijn gewoon anders. (jongere, Antwerpen)

Ik denk niet dat je echt 100% jezelf kan zijn, zoals ik daarstraks vertelde. In de school wordt een rondje in een vierkantje geduwd. (jongere, Merksem)

Ten slotte geven jongeren in bijna alle gesprekken aan dat ze weinig vertrouwen hebben in de toekomst.

Er komt zoveel negatief nieuws in de sociale media, dat mijn vertrouwen helemaal weg is. Het is ieder voor zich tegenwoordig. (jongere, Merksem)

Ik heb gewoon geen vertrouwen in de wereld. (jongere, Antwerpen)

Een derde deelonderwerp binnen het thema welzijn, ging over armoede. Als het over armoede gaat, praten kinderen en jongeren in de eerste plaats over een gebrek aan geld en een woning.

Financiële problemen, geen huis, dakloos. (jongeren, Borgerhout)

Mensen die geen geld hebben. Ze hebben ook geen huis. (kinderen, Deurne)

Jongeren beklemtonen echter ook het sociaal isolement van mensen in armoede. Iedereen kent wel iemand die in een penibele situatie leeft. De jongeren benoemen de gevoeligheid van het onderwerp, het niet mee kunnen deelnemen aan activiteiten met vrienden en uiteindelijk het isolement waarin deze mensen zitten.

Dan kunt ge bepaalde dingen niet doen die uw vrienden wel doen. (jongere, Borgerhout)

Ze zeggen dat niet omdat ze schrik hebben. Ze zijn bang van pesten. (kinderen, Deurne)

De bevroegde jongeren zien (begeleiding naar) werk als hoofdplossing.

Als ge daar iets langer werkt, wordt uw sociale band sterker. Dan durft ge meer naar buiten komen, dan denkt ge ik ben nu een normale mens, ik heb nu een normaal inkomen, ik ben niet meer alleen. Ik heb vrienden gemaakt op het werk, dan lukt het misschien ook om daarbuiten vrienden te maken. (jongere, Borgerhout)

Kinderen zien de oplossing kleiner en verwijzen naar 'delen' en 'geld en kleren geven'. Ze zien armoede vooral bij bedelaars in de straat.

Ook voor het sectoroverleg is welzijn en welbevinden een centraal thema. Ze verwijzen vooral naar het toegenomen aantal welzijnsvragen bij deelnemers van hun werking. Ze ervaren dat de werking en begeleiding bij jeugdorganisaties een veilige en vertrouwde omgeving vormt voor kinderen en jongeren waar vragen kunnen gesteld worden en problemen bespreekbaar zijn. Tegelijk merken ze een gebrek aan expertise en tijd om om te gaan met deze vragen.

Jeugdorganisaties moeten en willen geen antwoord bieden op alle welzijnsvragen, maar willen wel versterkt worden in het goed doorverwijzen en begeleiden van kinderen en jongeren. Hiervoor vragen ze om meer tijd en mandaat binnen hun opdrachten enerzijds en meer kennis anderzijds. Oplossingen zien ze in een nauwere samenwerking en kennisuitwisseling tussen jeugdwerk en jeugdwelzijn, betere trajectbegeleiding voor kinderen en jongeren met een hulpvraag, een beter geïntegreerd (zorg)aanbod en meer aanpak op gezinsniveau.

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

Voor kinderen en jongeren betekent welzijn en welbevinden in de eerste plaats kansen krijgen en jezelf kunnen zijn. Deze dingen zijn niet evident voor kinderen en jongeren in onze stad. 86% ervaart dat er té veel gepest wordt in hun omgeving. (Andere) kinderen of jongeren worden met de vinger gewezen en gepest om wie ze zijn. Bij tieners en jongeren is pesten een moeilijk onderwerp om openlijk over te praten. Ze voelen dat er een groot taboe ligt op 'gepest worden'. Kinderen en jongeren wijzen naar jeugdwerk en vooral naar het onderwijs om hen te versterken in het omgaan met pesten en het tussenbeide komen.

Tieners en jongeren verwijzen opvallend vaak naar onderwijs als ze praten over 'onwelbevinden'.

Ook armoede is een belangrijk thema voor kinderen en jongeren als het gaat over 'je goed voelen'. Ze wijzen op het sociaal isolement waar hun vrienden in armoede zich in bevinden.

Vanuit de ideeën en opinies van kinderen en jongeren over welzijn en welbevinden, formuleren we volgende aanbevelingen:

- Armoede is als thema zeer aanwezig in de leefwereld van kinderen en jongeren. Zet daarom in op een goed armoedebeleidsplan en het actief terugdringen van (kinder)armoede.
- Initiatieven om kinderen en jongeren in armoede uit hun isolement te halen, zijn belangrijk en moeten verder uitgebouwd worden. Kinderen en jongeren zien bijvoorbeeld stabiel werk of een goede begeleiding naar stabiel werk als een manier om uit armoede te geraken.
- Verlaag de drempel naar (jeugd)hulpverlening. Jongeren hebben het gevoel dat ze er niet terechtkunnen. Doorverwijzing via vertrouwde organisaties of inzetten op eigen (vindplaatsgerichte) werking door de jeugdhulpverlening kunnen hieraan bijdragen. Zorg voor voldoende capaciteit en afstemming op de noden van kinderen en jongeren.
- Geef jeugdwerkers meer tijd en mandaat voor het opvangen van hulpvragen. Investeer in kennis, expertise en samenwerking tussen jeugdwerk, jeugdwelzijnswerk en jeugdhulpverlening. Wees je bewust van de risico's bij verkokering van beleidsdomeinen.
- Programma's tegen (online en offline) pesten zijn noodzakelijk. Kinderen en jongeren moeten in georganiseerde omgeving van school of jeugdwerking weerbaarder worden gemaakt om met pesten om te kunnen gaan. Zorg dat de programma's werken op het niveau van de pester, de gepeste en/of de omstaander.

2.2.3 Een (t)huis in de stad

WAAR GAAT HET OVER?

We polsten naar hoe kinderen en jongeren denken over de woonkwaliteit van hun huis. Hebben ze een plaats in huis om rustig te zitten of huiswerk te maken? Is hun huis voldoende proper en veilig? Hoe kijken ze naar wonen in Antwerpen in de toekomst?

Het onderwerp 'wonen', werd besproken bij de 6- tot 11-jarigen in Zandvliet en bij jongeren tussen 16 en 22 in Borgerhout. In de vragenlijst kwam het aan bod aan de hand van 4 items (warm, ruimte, proper, veilig).

Tijdens het focusgesprek met het sectoroverleg kwam dit thema niet aan bod.

DE RESULTATEN

De meeste respondenten vinden hun huis warm (80,00%), proper (77,98%) en veilig (84,68%). Voor 15 tot 20% van onze respondenten, of bijna 1 op de 5 kinderen en jongeren, kan de woonsituatie dus beter...

1 op de 4 kinderen en jongeren geeft aan thuis niet (altijd) voldoende plaats te hebben om alleen te zijn, te spelen of huiswerk te maken. Naar leeftijd vallen vooral de 6- tot 9-jarigen op. Van hen geeft 16,67% aan nooit ruimte in huis te hebben om alleen te zijn, te spelen of huiswerk te maken. Jongeren ouder dan 25 ervaren dit minst als een probleem. 86,29% van hen heeft altijd voldoende plaats.

Deze situatie wordt bevestigd door officiële instanties. "Eén op de vijf kinderen leeft in een gebrekkige woning", kopte Gazet van Antwerpen op 20 april 2017, naar aanleiding van de constatactie van de Vlaamse Woonraad en het Kinderrechtencommissariaat. Kinderen en jongeren zijn zich wel degelijk bewust van deze realiteit.

Kinderen in Zandvliet lijken in de gevoerde gesprekken tevreden over hun huis. Ze dromen soms over een eigen kamer en niet meer een gedeelde kamer met broer of zus. Maar andere dromen gaan over een zwembad met glijbaan, jacuzzi of een grote tv. Hoewel sommigen het ook erg realistisch zien.

Ik vind dat allemaal een beetje te veel. Ik wil gewoon een tof huisje. (kind, Zandvliet).

De bevroegde jongeren in Borgerhout geven aan liever in een huis dan in een appartement te wonen.

Een huis da is van u, er wonen geen mensen beneden, dit dat. Ge hebt geen last van lawaai, ge kunt rustig slapen, ge kunt doen wat ge wilt. Dat is graaf aan een huis. (jongere, Borgerhout).

Maar niet voor iedereen is dat weggelegd.

In Borgerhout zijn echt veel appartementen ook, heel dicht bevolkt. Veel mensen die wonen op 1 appartement. (jongere, Borgerhout)

Eén van de dingen waar ze zich zorgen over maken, is de stijgende kostprijs van wonen.

De overheid moet de energieprijzen verlagen. (...) en de huurprijzen ook. (jongere, Borgerhout)

Waarom is dat zo duur geworden. Ik snap dat niet. Dat is raar. Ik wou vroeger altijd alleen wonen.... (jongere, Borgerhout)

Wat ze belangrijk vinden zijn goede burens, een buitenruimte (tuin of terras), nabijheid van voorzieningen en een plek voor zichzelf om voor school te werken of vrije tijd door te brengen.

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

Voor één op de vijf kinderen zijn de woonomstandigheden niet ideaal. De kwaliteit van wonen is voor hen onvoldoende en er is te weinig ruimte om zich even terug te trekken.

Jongeren maken zich vooral zorgen over de betaalbaarheid van wonen in de toekomst.

Als aanbeveling rond dit thema geven ze dan ook dit mee:

- Maak betaalbaar en kwaliteitsvol wonen in Antwerpen ook in de toekomst haalbaar voor jongeren. Informeer hen over bestaande mogelijkheden en versterk initiatieven rond betaalbaar wonen.

2.2.4 Naar school gaan of werken

WAAR GAAT HET OVER?

Onderwijs en werk nemen een erg belangrijke plaats in in de leefwereld van kinderen en jongeren. Al in het luik over welbevinden wordt duidelijk welke impact onderwijs bijvoorbeeld heeft op het functioneren van kinderen en jongeren. In de vragenlijst polsten we kort naar welbevinden op school en naar de mogelijkheden tot werk. Daarnaast informeerden we ook naar hun inschatting over kansen tot informeel leren.

In de gesprekken gingen we hier dieper op in. We probeerden welbevinden op school verder te definiëren. Wat houdt studenten bezig? Hoe is de relatie met leerkrachten en medeleerlingen? Denken ze op hun plaats te zitten? In de gesprekken over werk ging het voornamelijk over kansen op werk en eerste werkervaring.

Gesprekken over deze onderwerpen gingen door in Berchem bij kinderen en jongeren van 12 tot 17 jaar, in Deurne bij 12- tot 18-jarigen (onderwijs), in Wilrijk bij 12- tot 18-jarigen (onderwijs) en nog in Wilrijk bij 18- tot 30-jarigen (onderwijs en werk).

Tijdens het focusgesprek met het sectoroverleg kwam dit thema niet aan bod.

DE RESULTATEN

Respondenten zijn over het algemeen kritisch over hun school. We gaan in op drie vragen die we stelden.

Bijna de helft van de respondenten (42%) vindt dat op hun school leerlingen nooit of maar soms op dezelfde manier behandeld worden. Dat vinden vooral kinderen en jongeren van 12 tot en met 14 jaar (18,70% nooit – 36,6% soms) en van 15 tot en met 17 jaar (19,33% nooit – 36,9% soms), en vooral in de districten Borgerhout (16,8%) en Hoboken (19%).

Eén op drie (34,7%) heeft nooit of hoogstens één volwassene op school waar hij of zij mee kan praten als ze ideeën, vragen of problemen heeft. Uitschieters hier zijn de 15- tot 18-jarigen waarvan 21,33% aangeeft nooit een volwassene te hebben om mee te praten. Ook meer jongens dan meisjes ervaren dit iets vaker.

43,7% gaat maar soms of nooit graag naar school. Slechts 40% van de leerlingen gaat meestal graag naar school. Vooral de 15- tot 18-jarigen en de 18- tot 21-jarigen geven vaker aan nooit graag naar school te gaan. Van de 15- tot 18-jarigen gaat zelfs maar 26% meestal graag naar school.

IK GA GRAAG NAAR SCHOOL	6 - 8 J.	9 - 11 J.	12 - 14 J.	15 - 17 J.
nooit waar	8,9%	7,7%	10,6%	20,8%
soms waar	17,8%	32,3%	44,7%	51,7%
meestal waar	73,3%	60,0%	43,1%	26,2%
ik ga niet meer naar school			1,6%	1,3%
totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

In gesprekken geven de meeste kinderen en jongeren aan met een gemengd gevoel naar school te gaan. De meeste zien in dat het nuttig en nodig is, maar er zijn heel wat zaken die maken dat ze niet (altijd) met plezier naar school gaan.

Interviewer: *Wat houdt je bezig binnen onderwijs?*

Tiener: *Een goed diploma hebben, geld verdienen.*

Interviewer: *Is dat wat u drijft om naar school te gaan?*

Tiener: *Later alles kunnen kopen, een goede job vinden.* (tiener, Deurne)

Graag of niet graag naar school gaan wordt bepaald door verschillende factoren. De relatie met de leerkracht lijkt hierbij één van de belangrijkste indicatoren. Een goede band met leerkrachten motiveert.

Ik ga niet graag naar school door bepaalde leerkrachten. Als ik om uitleg vraag, wanneer ik iets niet begrijp, dan krijg ik dat niet. (tiener, Deurne)

Ik heb een goede band met mijn leerkrachten, omdat ik er goed mee kan praten, die zijn grappig. (tiener, Wilrijk)

Met een deel van de leerkrachten heb ik een goede band. Met sommige alleen als ik braaf en stil was, als ik buiten de lijntjes kleurde was ik ineens een minder goeie leerling. Ik had het gevoel dat ik me vooral moest aanpassen aan wat de leerkracht wil. (jongere, Wilrijk)

Daarnaast vermelden kinderen en jongeren de sfeer tussen leerlingen. Pestgedrag of spanningen in de klas is voor heel wat leerlingen een reden om minder graag naar school te gaan. Ook hiervoor leggen ze een belangrijke verantwoordelijkheid bij leerkrachten en directies.

Als er spanning in de klas is dan voel ik me niet goed. Als je er dan iets van zegt tegen de leerkrachten wordt er niets aan gedaan en zeggen ze "dat is normaal". Ik vind dat leerkrachten mee verantwoordelijk zijn om een klasgroep te binden. (jongere, Wilrijk)

Een derde reden waarom leerlingen niet graag naar school gaan is omdat ze bepaalde vakken niet leuk vinden of het gevoel hebben in een foute studierichting te zitten.

Interviewer: *Zou je liever iets anders volgen?* Tiener: *Ja, iets met mijn handen. Mechanica.* (tiener, Deurne)

Ik wil naar Moderne Wetenschappen, nu doe ik Latijn en dat is maar saai. (tiener, Wilrijk)

Ik ging graag naar praktijklessen, theorie niet, daar moest ik te veel stil zitten en dat kan ik niet goed. (jongere, Wilrijk)

Ten slotte geven sommige jongeren aan te weinig inspraak te hebben in wat er op school gebeurt. Ze krijgen te veel regels opgelegd en ervaren te weinig vrijheid.

Op school mogen we letterlijk niks doen. (tiener, Wilrijk)

De jongeren die al werken, lijken zich vooral zorgen te maken over de haalbaarheid van hun job. Ze spreken over overbelasting, door te veel stress, door jobonzekerheid, door zieke collega's, door onrealistische verwachtingen, ... De meeste laten zich positief uit over de sociale contacten die ze via hun job hebben en werken veelal uit intrinsieke motivatie (passie, graag doen). Een enkeling benoemt ook het geld.

Wat er volgens hen anders moet, is meer kansen bieden aan jongeren. Ze ervaren dat ze vaak geweigerd worden omdat ze geen ervaring hebben. Sommige van de jongeren waarmee we in gesprek gingen, spreken over uitgesloten worden omwille van naam of huidskleur.

Interviewer: *Denk je dat je voldoende kansen krijgt op de arbeidsmarkt?*

Jongere: *Nee, uiteindelijk worden we vaak uitgesloten naargelang onze naam of huidskleur. Jammer dat sommige interim/bedrijven al een stempel op u plakken nog voor ge begonnen bent. Moesten ze deze vooroordelen wegwerken en iedereen een gelijke kans geven dan zou da meer effect hebben op onze maatschappij. Een valkuil is ook het aantal werkervaring dat gepaard gaat met een vacature. Soms moet ge minimum 2 jaar werkervaring hebben of een bachelor. Sommige van ons hebben dat niet, maar hebben wel de interesse in deze job en wanneer we dat lezen stopt het al meteen voor ons.* (jongere, Berchem)

Nochtans zijn jongeren realistisch over hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt.

Je moet niet denken dat je ineens directeur gaat worden. (jongere, Wilrijk).

De jongeren uit Berchem zijn er daarenboven van overtuigd dat er uiteindelijk mogelijkheden zijn om te werken voor wie echt wil: "wie zoekt, die vindt". Interimarbeid is voor veel jongeren een – weinig duurzame en niet altijd bevredigende – oplossing.

Wat ze nodig hebben, is meer kansen krijgen om werkervaring op te doen, meer kans op minder onzekere en stressvolle werkomstandigheden, meer (procesmatige) begeleiding in het zoeken van werk en bij de (administratieve kant van) eerste job, en vooral meer laagdrempelige informatie: uitleg over vakbonden, uitleg over verschillende soorten jobs, een jobbeurs, ... Ze zien hiervoor een taak weggelegd voor secundaire scholen, voor de stad en vragen aan interimkantoren om meer op maat van jongeren te werken.

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

Kinderen en jongeren hebben een dubbel gevoel ten aanzien van werk en onderwijs.

Ze zien het belang in van naar school gaan, maar doen dit té vaak met weinig plezier. Het aantal leerlingen dat graag naar school gaat neemt af naargelang leerlingen ouder worden (slechts 26% bij de 15- tot 18-jarigen). De voornaamste redenen zijn een slechte relatie met leerkrachten, pestgedrag of moeilijke verhouding met medeleerlingen, een foute studierichting of te weinig inspraak.

Met betrekking tot werk zijn jongeren die we spraken gemotiveerd om te werken, maar missen ze kansen op de arbeidsmarkt om werkervaring op te doen in een voldoende stabiele en duurzame omgeving.

Vanuit de ideeën en opinies van kinderen en jongeren over talentontwikkeling, formuleren we volgende aanbevelingen:

- Maak het voor alle kinderen en jongeren mogelijk om talenten te verkennen en uit te diepen. De school lijkt hiervoor niet voor alle jongeren de beste plaats te zijn. Kinderen en jongeren vragen naar een brede leeromgeving.
- Versterk en sensibiliseer leerkrachten in hun omgang met een diverse groep leerlingen.
- Versterk programma's die jongeren begeleiden naar en in een eerste werkervaring. Stimuleer bedrijven om kansen te geven aan schoolverlaters én langdurig werkloze jongeren.

2.2.5 Vrije tijd doorbrengen

WAAR GAAT HET OVER?

Met het thema 'vrije tijd' polsten we naar de mogelijkheden voor kinderen en jongeren om deel te nemen aan activiteiten, om (ongeorganiseerd) te spelen of rond te hangen met vrienden en om zelf iets te organiseren. Tijdens gesprekken informeerden we naar de kwaliteit en toegankelijkheid van die activiteiten, van pleintjes of parken en van informatie.

Gesprekken gingen door bij de jongste deelnemers (6- tot 11-jarigen) in Antwerpen, Deurne en Hoboken. Uit de vragenlijst blijkt immers dat vooral zij dingen anders willen zien met betrekking tot vrije tijd. Tijdens gesprekken over openbare ruimte kwam het gebruik en het aanbod van publieke ruimte, onder meer in de vrije tijd, uitgebreid aan bod bij andere leeftijdsgroepen.

Het thema 'vrije tijd' werd ook besproken tijdens het focusgesprek met de jeugdorganisaties van het sectoroverleg. Bezorgdheden en kansen die zij formuleren op basis van hun dagelijkse veldervaring, zijn mee verwerkt in het overzicht van de resultaten.

DE RESULTATEN

Over het georganiseerde aanbod zijn respondenten tevreden. 90% van de kinderen en jongeren kan soms (30,43%) of meestal (60,32%) deelnemen aan activiteiten die ze graag doen in hun buurt (sport, jeugdbeweging, muziek,

toneel, ...). Het zijn vooral de 6- tot 11-jarigen (14,44%) en de 15- tot 18-jarigen (18,00%) die aangeven nooit te kunnen deelnemen aan activiteiten. Net zoals jongeren uit district Antwerpen (11,34%), Deurne (12,79%) en Hoboken (16,67%). In deze districten geeft slechts de helft van de kinderen en jongeren aan meestal wel aan activiteiten te kunnen deelnemen. In de andere districten schommelt dat cijfer rond de 70%.

Als ze zelf iets willen organiseren, weten veel kinderen en jongeren niet waar ze daarvoor terecht kunnen. 25,74% weet nooit waar ze terecht kunnen, 36,70% weet soms waar ze terecht kunnen en maar 37,55% vindt meestal de weg om hulp te zoeken om iets te organiseren. In het bijzonder de jongste kinderen (6-9 jaar) weten niet waar ze terecht kunnen (66,67%). Hoe ouder, hoe beter geïnformeerd. Vanaf 18 jaar weet slechts een 10% van de jongeren niet waar ze terecht kunnen.

Ook geografisch zijn er verschillen. In Berendrecht-Zandvliet-Lillo weet meer dan 70% van de kinderen en jongeren meestal wel waar ze terecht kunnen om iets te organiseren. In alle andere districten schommelt dat aantal gemiddeld rond de 40%, met uitzondering voor Antwerpen (33,50%), Deurne (34,88%) en Ekeren (30,00%).

Tijdens deze gesprekken valt op dat kinderen maar kunnen nadenken over de mogelijkheden en activiteiten die ze al kennen. Kinderen werden geïnterviewd binnen de werking van Kras Kiel en JES Deurne. Twee werkingen die een overwegend kwetsbaar publiek bereiken. Deze kinderen hebben een eerder beperkte leefwereld en beperkte kansen in hun vrije tijd. Die vullen ze in door met vrienden en familie te spelen, op straten en pleintjes te hangen en te sporten, naar de Kras of JES werking te gaan of thuis te zijn en bijvoorbeeld computerspelletjes te doen. Een enkele uitzondering is aangesloten bij een sportclub (taekwondo, atletiek, voetbal).

Op de vraag wat ze (graag) doen in hun vrije tijd, komen volgende reacties:

Naar het park gaan

Computer

Dat draaiding is leuk.

Ik speel graag op het plein.

Ik voetbal op het plein.

Ik ga zwemmen.

Buiten spelen

Dan wil ik op de iPad en dan op de Wii.

Gewoon, thuis

(kinderen Deurne, Hoboken en Antwerpen)

De vraag wat ze waardevol vinden aan de tijd die ze na school hebben, en wat ze graag anders zien, wordt dan ook ingevuld vanuit een eerder enge leefwereld.

Ze willen graag meer speeltoestellen, betere of grotere goals, grotere activiteiten die georganiseerd worden of dieren om te verzorgen. Veel kinderen geven aan dat zwemmen een activiteit is die ze graag meer zouden doen.

Ik wil een groter klimrek.

Dat er gratis playstations zijn.

Zwemmen

Een trampoline.

Grote goalen.

Ik wil dat er ook terug baby-egels zijn.

Een feest organiseren.

Of een voetbaltornooi of basketbal of zwemmen.

Een tuin hier ergens.

(kinderen Deurne, Hoboken en Antwerpen)

Ook op de focusgroep van het sectoroverleg werd vrije tijd besproken. Invulling van vrije tijd wordt liefst gezien in dialoog met kinderen en jongeren zelf, met ruimte voor experiment en mislukking.

Wat betekent voor hen vrije tijd? Hoe willen ze die invullen? Om hieraan te beantwoorden, omschrijft de sector enkele randvoorwaarden. Deze gaan over degelijke infrastructuur en ruimte, over uitwisseling en samenwerking tussen organisaties en vooral over het – breed over de districten verspreid – voorzien van professionals en sterke vrijwilligers om deze dialoog te begeleiden en met kinderen en jongeren aan de slag te gaan.

Een tweede bezorgdheid van de sector is het wegwerken van blijvende drempels om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod. De term 'Mattheüseffect' komt meermaals terug: goedkoop stedelijk aanbod trekt vooral sterkere kinderen en jongeren aan, diegene die de weg vinden in het informatieaanbod. In dat kader pleit het sectoroverleg voor meer en toegankelijker communicatie over het volledige aanbod. Alle kinderen en jongeren in Antwerpen moeten de kans krijgen om deel te nemen aan een waaier van activiteiten, afhankelijk van eigen interesses. Onder meer door de "verjonging" van de stad ervaren jeugdorganisaties dat dit onder druk staat. Een toenemend aantal kinderen en jongeren vraagt extra investeringen om capaciteits- en kwaliteitsverlies tegen te gaan, ook in jeugdwerk.

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

Vanuit de ideeën en opinies van kinderen en jongeren over vrije tijd en de input van het sectoroverleg, formuleren we volgende aanbevelingen:

- Versterk het vrijetijdsaanbod verder zodat ook met de verjonging van de stad alle kinderen en jongeren kansen krijgen om deel te nemen.
- Kinderen en jongeren hebben nood aan meer spel-, cultuur- en sportprikkelers in de nabije omgeving. Dat kan door middel van een georganiseerd aanbod, stimuleren van eigen initiatief en door het voorzien van (kwaliteitsvolle) infrastructuur.
- Investeer in een tweesporenbeleid. Moedig organisaties aan die drempelverlagend werken naar alle kinderen en jongeren. Investeer tegelijkertijd waar nodig en wenselijk in eigen (doelgroepgerichte) plekken.
- Voorzie in overeenkomsten met organisaties voldoende ruimte voor experiment en verdieping, maar ook voor mislukken en opnieuw beginnen. Niet alles kan in indicatoren gegoten worden.
- Zorg voor laagdrempelige, toegankelijke communicatie en inschrijvingskansen gericht aan alle gezinnen, kinderen en jongeren in de stad. Vermijd een Mattheüseffect in vrijetijdsdeelname.

2.2.6 Openbare ruimte en de buurt

WAAR GAAT HET OVER?

In een volgend deel gingen we in op de ideeën en noden van kinderen en jongeren over de openbare ruimte in de stad en hun buurt. We polsten in de vragenlijst naar de aanwezigheid van groene ruimte, van leuke pleintjes en parken en hoe proper ze hun buurt ervaren. Tijdens gesprekken vertellen kinderen en jongeren hoe ze de publieke ruimte beleven en welke dromen ze hebben voor deze ruimte.

Gesprekken over openbare ruimte gingen door in Antwerpen bij 18- tot 30-jarigen, in Berchem bij 6- tot 11-jarigen, in Zandvliet bij 6- tot 11-jarigen, in Zandvliet bij 18- tot 30-jarigen, in Borgerhout bij 12- tot 17-jarigen en in Merksem bij 12- tot 17-jarigen.

Ook tijdens het focusgesprek met het sectoroverleg kwam dit onderwerp aan bod. Voldoende kwaliteitsvolle en toegankelijke openbare ruimtes worden door de sector ervaren als absolute basisvoorziening voor kinderen en jongeren en voor organisaties.

DE RESULTATEN

Iets meer dan 90% vindt dat er plaatsen zijn in de buurt waar ze met vrienden kunnen spelen of afspreken (soms 22,77% en meestal 69,68%). Ook hier zijn het de jongsten (12,22%) en de 15- tot 18-jarigen (12,67%) die het vaakst ervaren dat er nooit voldoende plaatsen zijn om af te spreken. Geografisch scoren district Antwerpen en Deurne hier het minste.

Kinderen en jongeren zijn behoorlijk kritisch over (de kwaliteit van) die openbare ruimtes in hun buurt. Tussen deze drie items waarmee we de ruimtes in hun buurt bevragen (leuk, groen en proper) is er een sterke samenhang in de resultaten.

Slechts 56,6% vindt dat er leuke pleintjes en parken in hun buurt zijn. Jongeren tussen 15 en 20 jaar en 25+'ers halen hier zelfs niet de helft. Ook naar geslacht vinden we hier grote verschillen. 64,55% van de jongens tegenover 49,70% meisjes geeft aan meestal een leuk plein of park te vinden. Geografische verschillen bestaan maar zijn statistisch niet significant.

Statistisch gezien blijkt het leuk vinden van pleintjes en parken in de buurt licht samen te hangen met het ervaren van voldoende groen in de buurt, een propere buurt, zich welkom en goed voelen in de buurt.

75% van de kinderen en jongeren vinden dat er soms of meestal onvoldoende groen is in hun buurt. Ook hier zijn de jongeren vanaf 15 jaar het meest kritisch. Slechts 20 tot 25% geeft aan meestal voldoende groen te vinden. 18- tot 20-jarigen vormen een uitzondering binnen deze groep. Ook hier zijn verschillen tussen districten niet significant.

Bovendien vindt 70% van de kinderen en jongeren hun buurt soms of nooit proper. De 25+'ers zijn het meest kritisch, slechts 18,55% vindt zijn of haar buurt meestal proper. Hier zijn geografische verschillen wel betrouwbaar en lezen we dat kinderen en jongeren uit Berendrecht-Zandvliet-Lillo het vaakste vinden dat hun buurt proper is (61,5%) en respondenten uit Antwerpen (21,9%), Borgerhout (20,4%) en Merksem (24,7%) het minste.

Kinderen en jongeren vinden de openbare ruimtes erg belangrijk. Iedereen brengt er op één of andere manier tijd door, of zou er meer tijd doorbrengen als de ruimtes meer aangepast waren.

Er is niets leuker als jongere om gewoon te zitten en samen te zijn met vrienden. Zo leerde je vroeger mensen kennen, door allemaal op dezelfde plek te zitten op een plein. (jongere, Antwerpen)

Een beetje verder is er een heel plein om te spelen. (...) Maar als de straat leeg is, dan spelen we daar. (tiener, Merksem)

Uit alle gesprekken blijkt dat ze die ruimtes graag minimaal ingericht zien. Een park zonder (minimale) voorzieningen zien kinderen en jongeren niet als een plaats voor hen.

Dat is ook een onduidelijk pleintje. Je weet niet wat daar is. Er is wel veel plaats. (tieners, Borgerhout)

Kind 1: In het park? Ja. Daar kan je ook zitten!

Kind 2: Amai, dat is leuk (sarcastisch).

Kind 1: *In het park zitten kan ook leuk zijn hoor.*

Kind 2: *Ja, maar toch niet voor kindjes?* (kinderen, Zandvliet)

We willen op ons pleintje graag verlichting zodat we 's avonds ook de bal kunnen zien, en toiletten en een kraantje! (tiener, Hoboken)

Het plein moet gericht zijn op activiteiten die je samen met vrienden kan doen. Afhankelijk van het profiel van de kinderen en jongeren (leeftijd, geslacht, district) willen ze andere dingen: een speeltuintje en zandbak, voetbalveldje met verlichting en drankfontein, zitbanken om met vrienden af te spreken, een plek om te schuilen als het slecht weer is. Ze vinden het belangrijk dat die infrastructuur goed onderhouden wordt.

Een bankje, een bankje is genoeg, een bankje, een beetje groen, dat ge misschien eens in het gras kunt gaan zitten of zo... maar voor de rest... (jongere, Antwerpen)

Een klein pleintje maar heel leuk. Daar is ten minste glijbaan en schommels! (kind, Berchem)

Kind 1: *Ik zou meer speeltuinen zetten.*

Kind 2: *En geen kleine kinderspeeltuinen, maar heel grote speeltuinen voor iets grotere kindjes.* (kinderen, Zandvliet)

Overal Wifi zou er moeten zijn. Overal, overal, waar je ook bent. Gratis gratis, ook buiten. (tieners, Merksem)

Er mag ook activiteiten aanbod zijn: spelactiviteiten voor de kinderen in Berchem tot een zomerbar voor de jongeren in Zandvliet.

Onze leeftijd wil graag meer activiteiten, daar is niks te doen. (tieners, Borgerhout)

Een gezellig pleintje waar ge kunt gaan zitten zou leuk zijn. Aan de Schelde heb je super veel ruimte om goed te benutten maar daar is nu niks. Als daar picknick banken kunnen komen of zo? Da zou super leuk zijn. Daar sta nu gewoon zo rechte banken aan het jaagpad maar niet daarachter. Da heeft wel potentieel voor een zomerbar en da zit elke avond vol. (jongeren, Zandvliet)

Heel wat kinderen en jongeren vragen naar een bereikbaar zwembad, liefst met speelaanbod. Voor veel van hen is de afstand momenteel te groot om er regelmatig gebruik van te maken.

Een gedeelde ergernis van iedereen is afval. Ze vragen om meer vuilbakken, vaker ledigen van bestaande vuilbakken en minder hondenpoep.

Soms komen hier ook honden en dat is niet leuk want dan doen ze overal kaka en dat is niet leuk [lacht]. (...) *Er is ook heel veel vervuiling en dat vind ik ook niet leuk.* (kind, Berchem)

Of er voldoende ruimte is, wordt erg verschillend ervaren. Kinderen willen een pleintje op hun maat vlakbij. De kindjes in Berchem woonden in de buurt van het plein en hadden dus voldoende ruimte. Voor kinderen in Borgerhout ontbreekt zo'n plaats. Tieners en jongeren zijn mobieler en maken gebruik van verschillende pleinen en parken in de buurt. Sommigen onder hen vinden dat er voldoende ruimte is, de meesten vinden dat er echt te weinig groene ruimte op hun maat is.

Er is te weinig groen en er zijn te weinig parken. Wanneer het goei weer is, komt iedereen buiten en dan is het vechten voor uwe vierkante meter om op te zitten. (jongere, Antwerpen)

Ze vinden niet alleen dat er op hun maat te weinig ruimte is. Vooral in Borgerhout zien ze de buurt echt als een plaats om elkaar te ontmoeten: burens van allerlei nationaliteiten, hele families, moeders die elkaar ontmoeten, ... Opvallend voor dit district is dat de tieners en jongeren zich sterk verbonden voelen met hun buurt en zich minder herkennen in andere buurten in het district.

Voor het sectoroverleg is openbare ruimte één van de voorwaarden voor goed jeugdbeleid. Ze pleiten voor het heropwaarderen van openbare ruimte als beleidsthema. Ze vullen openbare ruimte breed in: publieke parken en pleinen, semi-publieke plaatsen zoals de bib of zwembaden, maar ook online ruimte.

De noden die de focusgroep benoemt met betrekking tot ruimte is vooral het voorzien van voldoende plaatsen waar kinderen en jongeren vrij gebruik van kunnen maken. Ze zien hiervoor kansen in méér gedeeld gebruik van ruimte door bijvoorbeeld scholen en parkings open te stellen op uren dat die niet in gebruik zijn. In de invulling van die openbare ruimte moet voldoende variatie zitten. Niet enkel avontuurlijke speelpleinen, maar ook gewoon een schommel of een goal, aandacht voor cultuur, of georganiseerde activiteiten. Maar de nadruk ligt op méér ruimte. Heel wat spanningen met kinderen en jongeren ontstaan omdat er té weinig ruimte voor hen is. Ze zien een rol weggelegd voor de jeugdsector om het samenleven in en het gebruik van die ruimte mee te organiseren.

Naast bezorgdheden over fysieke ruimte gaan bedenkingen ook over mentale ruimte. Door een toenemende drang naar controle en veiligheid, nemen de speelkansen voor kinderen en jongeren af. Denk aan afsluiten van speelbossen, experimenteergedrag benoemen als overlast, grasperken die niet betreden mogen worden, meer en meer reglementen en regelgeving over gebruik van ruimte. De focusgroep pleit sterk voor het organiseren van openbare ruimte vanuit een geloof in 'leer-ruimte' en niet vanuit overlastbeperking.

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

De meeste kinderen en jongeren kunnen gebruik maken van pleintjes en parken in de buurt om af te spreken of te spelen met vrienden. Maar de kwaliteit van de openbare ruimte wordt niet positief ingeschat: slechts de helft vindt de pleintjes ook effectief leuk, 75% vindt dat er onvoldoende groen is en 70% vindt de buurt en de pleinen niet proper.

Als kinderen en jongeren dromen gaat het over betere infrastructuur op de pleinen, over meer parken, over activiteiten en speeltuigen en over een bereikbaar zwembad.

Vanuit de ideeën en opinies van kinderen en jongeren over openbare ruimte en de input van het sectoroverleg, formuleren we volgende aanbevelingen:

- De nood aan openbare ruimte is groot, zowel publieke als semipublieke ruimte. De verjonging van de stad zorgt ook voor een stijging van het aantal kinderen en jongeren dat gebruik wil maken van pleinen en parken. Hierbij moet er oog zijn voor voldoende spreiding over de stad, en rekening gehouden worden met de demografie van een buurt of district. Nabijheid van groene ruimte is de sleutel voor kinderen en jongeren.
- De openbare ruimte moet ingericht worden in dialoog met buurtbewoners, ook met kinderen en jongeren. Dialoog start in de conceptfase van projecten. Op die manier verhoog je de slaagkansen van openbare ruimte als plaats voor ontmoeten, leren en ontwikkelen.
- Bij inrichting van ruimte moet er oog zijn voor verschillende noden van kinderen en jongeren. Meisjes hebben andere noden dan jongens, kleine kinderen andere dan oudere jongeren.
- Hou openbare ruimte bespeelbaar en stimuleer ontmoeting en dialoog. Kijk uit voor overreglementering.

2.2.7 Je verplaatsen in de stad

WAAR GAAT HET OVER?

Je veilig en vlot kunnen verplaatsen is een basisvoorwaarde om gebruik te kunnen maken van voorzieningen en deel te kunnen nemen aan de stad. Het is dan ook niet verwonderlijk dat mobiliteit een thema is dat regelmatig terug kwam tijdens gesprekken. Ook als het gaat over vrije tijd, welbevinden, openbare ruimte, ...

In de vragenlijst polsten we in de eerste plaats naar de veiligheid voor de zachte weggebruiker (wandelen en fietsen in de stad) en hoe het openbaar vervoer wordt beoordeeld. Tijdens gesprekken onderzochten we met kinderen en jongeren wat hen bijvoorbeeld een gevoel van veiligheid geeft, wat situaties net gevaarlijk maakt, en hoe ze zich het liefst verplaatsen of zouden willen verplaatsen.

Gesprekken over mobiliteit vonden plaats in Borgerhout bij 6- tot 11-jarigen, in Deurne bij 18- tot 30-jarigen, in Hoboken bij 12- tot 17-jarigen, in Merksem bij 6- tot 11-jarigen en in Wilrijk bij 6- tot 11-jarigen.

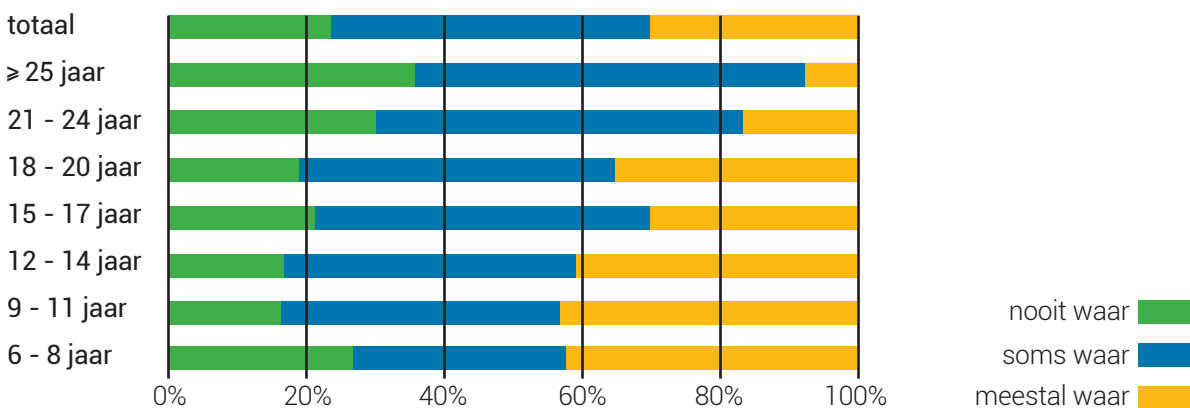
Tijdens het focusgesprek met het sectoroverleg kwam dit thema niet aan bod.

DE RESULTATEN

Veilig fietsen en wandelen is niet evident voor kinderen en jongeren. Slechts 29,9% zegt meestal veilig te kunnen fietsen en 51,6% zegt veilig te kunnen wandelen. Welke betekenis 'veilig' heeft voor de respondenten, kunnen we niet achterhalen in een vragenlijst. We gaan hier tijdens de gesprekken dieper op in.

Jongeren vanaf 20 jaar vinden maar in 16,46% (20 – 25 jaar) en 7,26% (ouder dan 25 jaar) dat ze veilig kunnen fietsen. De jongsten, 6 tot 9 jaar, geven dan weer het vaakst aan dat ze nooit veilig kunnen fietsen (26,67%). Een zelfde verdeling zien we bij 'veilig kunnen wandelen'. Jongeren vanaf 20 jaar vinden het minste dat ze veilig kunnen wandelen (40,85% en 37,10%), terwijl de 6- tot 9-jarigen het vaakste aangeven nooit veilig te kunnen wandelen (10%). Jongens (58,41%) vinden vaker dan meisjes (45,77%) dat ze meestal veilig kunnen wandelen.

Ik kan veilig fietsen in de stad

Kinderen en jongeren uit Borgerhout, Deurne, Ekeren en Merksem voelen zich het minst veilig op de fiets. Bij de vraag naar wandelen zien we dat de groenere districten het minst veilig worden ervaren. In Berendrecht-Zandvliet-Lillo vindt (15,38%) dat ze nooit veilig kunnen wandelen. Ekeren (20,00%) en Wilrijk (38,57%) scoren het laagste bij respondenten die vinden dat ze meestal veilig kunnen wandelen.

Ook het openbaar vervoer biedt vandaag niet altijd een oplossing om zich te verplaatsen. Gemiddeld vindt slechts 38,5% van de respondenten het openbaar vervoer meestal goed. Deze cijfers lopen af naarmate de respondenten ouder worden. Terwijl 63,33% van de 6- tot 9-jarigen het openbaar vervoer nog als 'goed' beoordelen, is dit nog 29,56% bij de 18- tot 20-jarigen en 23,39% bij de 25+'ers. Geografisch lijken er verschillen tussen de districten waarbij Berendrecht-Zandvliet-Lillo en Ekeren slechter scoren, maar deze verschillen zijn niet significant ($p=0,492$).

Mobiliteit komt echter in quasi alle gesprekken aan bod, als het gaat over welbevinden, over veiligheid, over openbare ruimte, ... Het is duidelijk een erg centraal thema voor kinderen en jongeren. Goede mobiliteit geeft vrijheid om zich te verplaatsen in de stad en gebruik te maken van alle beschikbare voorzieningen. We hebben er voor de leesbaarheid voor gekozen om de opmerkingen over mobiliteit uit de andere thema's hier te verzamelen. Zo spraken jongeren over de herinvoering van nachtbusen (bij thema openbare ruimte in Zandvliet), veilige fiets- en wandelpaden (bij thema openbare ruimte in Borgerhout en in alle gesprekken over veiligheid), goede bus- en tramverbindingen en veilige fietspaden om je zonder stress te kunnen verplaatsen doorheen de stad (thema welbevinden in Antwerpen), ...

De meeste kinderen en jongeren die we spraken, voelen zich regelmatig onveilig in het verkeer.

Er moet veiligheid zijn voor elke gebruiker. (jongere, Deurne)

De laatste tijd gebeuren er veel accidenten, met auto's enzo. Kleine kindjes en fietsers worden omvergereden. Ze rijden hier veel te snel. Het is gevaarlijk voor de jeugd. Snel rijden is echt niet cool. (tiener, Borgerhout)

Een gevoel van veiligheid in het verkeer wordt bepaald door andere weggebruikers: er is te veel verkeer, auto's parkeren op het fietspad of fietsers fietsen op het voetpad.

Ik wou dat het rustiger was op de drukke straten. (kind, Wilrijk)

Ik vind dat soms een beetje eng. Als er auto's aankomen, dan ga ik direct op de stoep... fietsen. (kind, Borgerhout)

Je kan hier niet goed fietsen. Het verkeer is echt veel te druk. Ze moeten het verkeer beter aanpassen. (jongere, Deurne)

Ergens een fietspad bij ons huis, want er zijn geen fietspaden en iedereen rijdt er op straat en op het voetpad... (kind, Wilrijk)

Veilig verplaatsen in het verkeer heeft voor kinderen en jongeren verder veel te maken met de infrastructuur. Antwerpen wordt niet ervaren als fietsvriendelijk. Er moeten meer en betere fietspaden komen die duidelijk zijn afgescheiden van de rijweg. Ook meer zebrapaden en verkeerslichten kunnen de verkeerssituatie verbeteren. Ten slotte vragen kinderen om meer autovrije of autoluwe straten.

Ik ga soms naar de markt alleen, ik vind het niet echt veilig, het oversteken aan de Bist is gevaarlijk, het zebrapad is te klein. (kind, Wilrijk)

Een streep in 't straat: auto's hier en fietsen daar. (kind, Borgerhout)

Wat er moet veranderen? Meer stoplichten, duidelijkere fietspaden. Allemaal in een duidelijke kleur. (jongere, Deurne)

Ten slotte voelen kinderen en jongeren zich onveilig door anderen: ongewenst aangesproken worden, vechten op straat, dronken mensen, Meer wijkagenten zouden volgens hen de veiligheid verbeteren. Net zoals propere straten.

Het is totaal niet veilig om te wandelen in 't stad. Zeker 's avonds. Je wordt dan gestalkt door mannen. (jongere, Deurne)

Ik ben bang dat een boef mij pakt... (kind, Merksem)

Omwille van dit gevoel van onveiligheid bij kinderen en jongeren of bij hun ouders, kunnen ze zich niet steeds verplaatsen om de manier die ze willen. Ze gaan eerder wandelen dan fietsen of nemen de tram ipv te wandelen.. Het aanbod van trams en bussen mag dan ook hoger liggen voor kinderen en jongeren, zeker in het weekend.

Ik gebruik de tram. Fietsen is gewoon te gevaarlijk, het is te druk. (jongere, Deurne)

Het sectoroverleg heeft geen input gegeven over dit thema.

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

Het verkeer en de infrastructuur in Antwerpen wordt door de meeste kinderen en jongeren ingeschat als bedreigend, gevaarlijk en onvoldoende.

Slechts één op de drie kinderen en jongeren vindt dat ze veilig kunnen fietsen. Slechts één op de twee kan veilig wandelen. Twee op de drie is ook ontevreden over het aanbod van het openbaar vervoer.

Voor een kindvriendelijkere mobiliteit zien zij oplossingen in een betere infrastructuur voor zwakke weggebruikers, meer en betere bus- en tramverbindingen, in minder auto's die ook trager rijden en in een meer respectvolle omgang tussen weggebruikers onderling.

Vanuit de ideeën en opinies van kinderen en jongeren over mobiliteit, formuleren we volgende aanbeveling:

- Investeer in veilige fiets- en wandelinfrastructuur en in een gebruiksvriendelijk openbaar vervoer. Sensibiliseer automobilisten over aangepaste snelheid. Veilige mobiliteit is hét thema voor kinderen en jongeren.

2.2.8 Een plaats voor jouw ideeën en vragen

WAAR GAAT HET OVER?

Als laatste stond de communicatie tussen kinderen en jongeren en de stad centraal. We bespraken met kinderen en jongeren hoe ze het ervaren om mee te denken over de stad en hun mening te geven. We polsten daarnaast of ze weten waar ze naartoe moeten voor informatie of met een vraag.

In gesprek vroegen we kinderen en jongeren of ze het belangrijk vinden om mee te denken over de stad, of ze het gevoel hebben dat er naar hen geluisterd wordt en op welke manier participatie best moet verlopen. Gesprekken over informatie en participatie vonden plaats in Berchem bij 12- tot 17-jarigen (participatie), Berchem 18- tot 30-jarigen (participatie), Zandvliet 12- tot 17-jarigen (participatie), Deurne 18- tot 30-jarigen (participatie), Hoboken 6- tot 11-jarigen (informatie) en Ekeren 18- tot 30-jarigen (informatie - niet kunnen doorgaan).

Het thema participatie en informatie kwam als laatste thema ook aan bod tijdens het focusgesprek met het sectoroverleg.

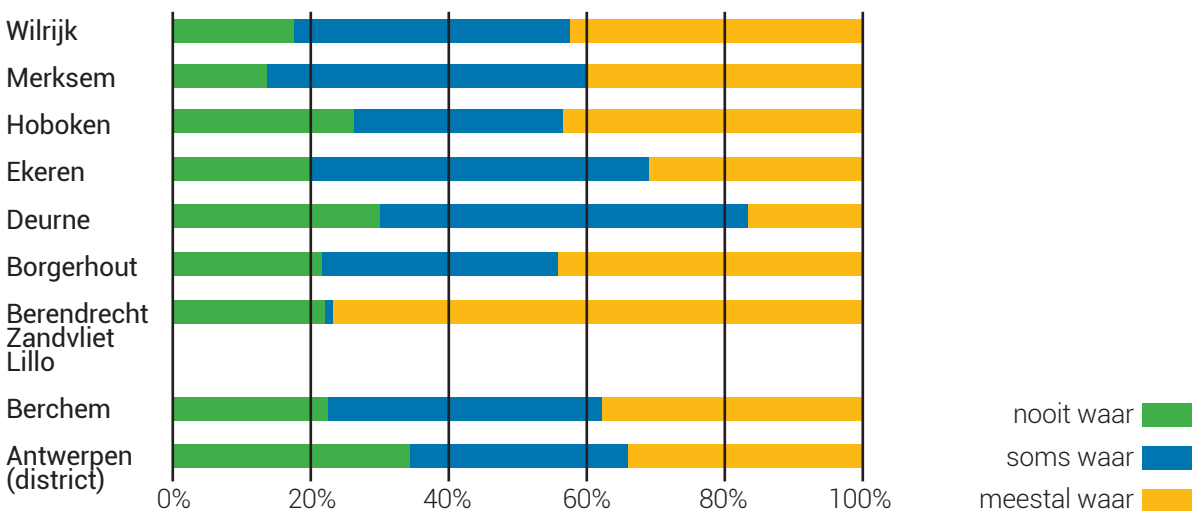
DE RESULTATEN

De communicatie tussen de stad en kinderen en jongeren kan een stuk beter. Alle items die dit bevragen, vertonen een relatief sterke samenhang.

Slechts 29,3% van de kinderen en jongeren weet waar ze naartoe moeten als ze een vraag hebben, 31,8% begrijpt de informatie die ze van de stad krijgen. 16,8% heeft het gevoel dat er ook naar hen geluisterd wordt. En 21,5% van de kinderen en jongeren vinden dat ze mee kunnen nadenken over wat er in de stad gebeurt.

Leeftijd speelt een belangrijke rol in het vinden en begrijpen van informatie. Hoe ouder de respondenten, hoe vlotter ze informatie vinden en hoe beter ze die begrijpen. Ook in welk district de respondent woont, speelt een rol. Kinderen en jongeren uit Antwerpen en Hoboken geven het vaakste aan nooit te weten waar naartoe als ze een vraag hebben (respectievelijk 30,2% en 26,2% weten nooit waar ze terechtkunnen). Tegelijk geven kinderen en jongeren uit Hoboken het vaakste aan meestal wel te weten waar ze naartoe moeten (42,86%). In Hoboken zien we dus de grootste spreiding in antwoorden.

Weten waar je terecht kan met een vraag

In een tweede reeks vragen polsten we of kinderen en jongeren het idee hebben dat de stad ook naar hen luistert en of ze mee kunnen nadenken over de stad. Hierop antwoorden respectievelijk slechts 16,81% en 21,49% van de kinderen en jongeren bevestigend. Hoewel dit door alle leeftijdsgroepen gedeeld wordt, ervaren vooral de -12-jarigen dat er nooit naar hen geluisterd wordt en ze nooit mee kunnen nadenken over de stad. De 20+-jarigen vinden dan weer het minst dat er meestal naar hen geluisterd wordt of dat ze kunnen meedenken.

DE STAD LUISTERT OOK NAAR KINDEREN EN JONGEREN	6-8 J.	9-11 J.	12-14 J.	15-17 J.	18-20 J.	21-24 J.	> 25 J.
nooit waar	55,6%	36,2%	19,5%	26,8%	25,8%	27,4%	25,8%
soms waar	32,2%	43,1%	48,0%	57,0%	57,2%	60,4%	66,9%
meestal waar	12,2%	20,8%	32,5%	16,1%	17,0%	12,2%	7,3%
totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kinderen en jongeren uit Berendrecht-Zandvliet-Lillo (30,77%) geven het vaakst aan dat er naar hen geluisterd wordt, die uit Ekeren het minst (6,67%).

Bij de vraag of kinderen en jongeren mee kunnen nadenken over hun stad, zien we een genuanceerder beeld. In Hoboken (30,95%), Merksem (32,99%) en Wilrijk (30,00%) kunnen kinderen en jongeren het vaakst meedenken. In Antwerpen (16,62%) en Berchem (14,93%) het minst.

Alle kinderen en jongeren die we hoorden, vinden het belangrijk om mee te denken over de stad, "omdat wij in die stad leven." (jongere, Deurne) Ook tijdens gesprekken over andere thema's komt deze vraag expliciet aan bod. Heel veel kinderen en jongeren willen mee hun stad vormgeven.

Ik vind da echt heel belangrijk. Hoe vaak da ik denk: "da zou hier moeten zijn" of "da zou daar moeten zijn". Zoals je aan het fietsen bent en merkt: aah, hier zou eigenlijk een spiegel moeten hangen, zodat ik de auto's voorbij kan zien komen. (tiener, Zandvliet)

Zeker in een diverse stad als Antwerpen met heel wat culturen, is het belangrijk om deze kleurenpalet samen te laten werken tot 1 grote maatschappij. (jongere, Berchem)

Ze geven vooral aan niet te weten hoe ze hun mening kunnen geven en ideeën kunnen delen. Volgens sommigen hangt het vooral af van hun eigen initiatief en dat vinden ze moeilijk. Andere jongeren spreken over hun jeugdwerking of over initiatieven als de J100 om hun stem te laten horen.

Moesten we dat nu echt weten, hoeveel inspraak we kunnen hebben en hoe dat dan werkt, dan zouden we dat misschien meer doen. Maar nu weten we dat niet. We weten niet bij wie we moeten zijn. En daarom zeggen wij niet veel over van alles. Als ik nu zou weten welke invloed dat het heeft, zou ik het waarschijnlijk meer doen. (tiener, Zandvliet)

In tijden van internet kan ik snel met de juiste mensen contact hebben, er is ook veel goodwill en mogelijkheid om contact te hebben. Enkel is dit niet voor iedereen even makkelijk. Er moeten laagdrempelige kanalen zijn voor iedereen om z'n zeg te kunnen doen. (jongere, Wilrijk)

Ze twijfelen ook of er effectief naar hen geluisterd zal worden. Dat vertrouwen is een basisvoorwaarde voor hen om effectief deel te nemen aan inspraak- en participatiemogelijkheden.

Ik vind dat als je iets van verandering wilt, dat moet durven zeggen. Het is dan wel belangrijk dat er geluisterd wordt. (tiener, Zandvliet)

Er wordt niks met onze ideeën gedaan. (jongere, Deurne)

De kloof tussen het stadsbeheer en de jongeren zelf is zeer groot (nadruk). Ze weten niet wat er bij ons leeft of wat ons dwars ligt. (jongere, Berchem)

Informatie, inspraak en participatie werd ook als vierde thema naar voor geschoven tijdens de focusgroep met het sectoroverleg. Ze geloven sterk in de meerwaarde én de noodzaak van participatie van kinderen en jongeren om mee de stad te maken. Deze participatie moet dan wel voor iedereen toegankelijk zijn, moet deel uitmaken van een volledig proces en methodisch goed onderbouwd zijn. Samenwerking tussen de stad, de jeugdsector en onderwijs biedt hiervoor kansen. Door tijd te nemen om in gesprek te gaan met kinderen en jongeren kan er echt geluisterd worden, kunnen dingen in een context worden geplaatst. Tijd nemen voor een gesprek biedt daarenboven de mogelijkheid om het proces en mogelijke uitkomsten van participatie te duiden, wat nodig is om jongeren vertrouwen te geven in de meerwaarde van hun denkproces.

SAMENGEVAT IN AANBEVELINGEN

De communicatie tussen de stad en kinderen en jongeren kan echt beter. Slechts één op drie weet waar hij of zij terecht moet met een vraag, één op drie begrijpt de informatie die hij of zij krijgt, één op de vijf denkt mee te kunnen denken met de stad en slechts één op de zeven gelooft dat er ook effectief naar hen geluisterd wordt.

De informatie van de stad naar kinderen en jongeren wordt meer toegankelijk en begrijpbaar naarmate kinderen ouder worden.

Kinderen en jongeren vinden het erg belangrijk, zelfs hun taak om mee na te denken over de stad waarin ze wonen. De meesten weten echter niet hoe ze dat kunnen doen.

Vanuit de ideeën en opinies van kinderen en jongeren en van het sectoroverleg over informatie en participatie, formuleren we volgende aanbevelingen:

- Differentieer in mogelijkheden voor kinderen en jongeren om te participeren aan het beleid: zorg voor voldoende spreiding in beoogde doelgroep en gebruikte werkvorm. Samenwerking met organisaties en netwerken die kinderen en jongeren bereiken, kan hiervoor de sleutel zijn.
- Neem kinderen en jongeren ernstig in hun ideeën en bedenkingen. Burgerschap kan enkel vanuit een wederzijds vertrouwen en respect.
- Participatie vraagt informatie en empowerment. Versterk kinderen en jongeren enerzijds – onder andere met informatie op maat - en beleid en bestuur anderzijds om in dialoog te gaan met elkaar.
- Blijf investeren in bestaande organisaties, zowel vrijwillige als professionele. Ze bieden kinderen en jongeren een tweede thuis, een veilige omgeving om zichzelf te zijn, om problemen te bespreken en om nieuwe dingen te ontdekken. Voor informatie en participatie vinden kinderen en jongeren de jeugdwerkers belangrijke tussenpersonen. De sector ervaart zelf dat ze de grenzen van wat mogelijk is aan het bereiken is, terwijl de vraag toeneemt. Hou ook bij eventuele decentralisatie rekening met de kwetsbaarheid van het jeugdwerk.

3 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

3.1 Algemene conclusie

Zo'n 1000 Antwerpse kinderen en jongeren vulden een online bevraging in omtrent het belang van de meest courante verkiezingsthema's voor hun leefwereld. Enkele honderden namen deel aan groeps gesprekken waarin die onderwerpen verder werden uitgediept en waarin hun aanbevelingen aan bod kwamen. Achteraf vergeleken de leden van het Antwerps Jeugdsectoroverleg de resultaten van een aantal onderwerpen met hun praktijkervaring en voegden zo hun perspectief toe. Het geheel leidde tot een hele reeks aanbevelingen die we graag meegeven in de aanloop naar de volgende verkiezingen.

Bij het bepalen van de thema's viel op dat kinderen en jongeren de meeste thema's zowat even interessant vonden. Het thema 'armoede' vonden ze net iets belangrijker dan de rest, en van het thema 'veiligheid' blijken ze net iets minder vaak wakker te liggen. Die gelijkwaardige inschatting van thema's zagen we bevestigd in de groeps gesprekken, waarin jongeren als vanzelfsprekend verbanden leggen tussen de thema's. Veiligheid blijkt voor hen ook vaak over mobiliteit te gaan of welbevinden over de ruimte die ze kunnen gebruiken. De oplossingen die ze zien voor uitdagingen, springen met even groot gemak over de grenzen van verkiezingsthema's of beleidsdomeinen. Sociale cohesie, een goede buurt en de juiste aanpak van openbare ruimte zien we vaak terugkomen bij die oplossingen. Hokjesdenken is niet aan deze jongeren besteed.

Het denken en de verhalen van al deze kinderen en jongeren zetten ook bij de jeugdwerksector aan tot reflectie. Vanuit de jeugdsector zelf is er een grote bezorgdheid over de capaciteit van het Antwerpse jeugdwerk. Door de sterke stijging van het aantal kinderen en jongeren en de steeds complexer wordende maatschappij ervaren veel jeugdwerkorganisaties een grote druk op hun werkingen. Investeer in meer en breder jeugdwerk op vlak van infrastructuur (jeugdwerk- en andere infrastructuur), in vrijwillige en professionele jeugdwerkers, in omkadering, in uitwisseling en in samenwerking, tussen de organisaties onderling, maar ook tussen verschillende beleidsdomeinen.

De aanbevelingen die je reeds per thema vond in het verslag van het onderzoek, staan hieronder nog eens opgelijst. Je kan ze opvatten als het verlanglijstje van jong Antwerpen, en zoals gezegd valt meer dan een derde van alle Antwerpenaren in die categorie. Wij hopen dat de politici van de volgende beleidstermijn, meerderheid en oppositie, evenals de stedelijke administratie, deze uitdagingen ter harte nemen op dezelfde manier zoals de jongeren ze uiten: wars van hokjesdenken, over de grenzen van beleidsdomeinen en verantwoordelijkheden heen. Wij zijn er van overtuigd dat de hele stad en al haar bewoners er op die manier op vooruit zullen gaan.

Het Antwerps Jeugdsectoroverleg, november 2017

3.2 Overzicht van de aanbevelingen

OVER SAMENLEVEN EN VEILIGHEID

- Versterk en blijf investeren in (intergenerationele) contacten en samenhang in buurten.
- Zorg voor een laagdrempelige en herkenbare vertrouwenspersoon per wijk waar kinderen en jongeren terecht kunnen met vragen, bezorgdheden en ideeën. Zorg dat die vertrouwenspersonen centraal contactpunt en bemiddelaar kunnen zijn tussen kinderen en jongeren en de rest van het sociale netwerk dat de buurt vormgeeft enerzijds en politie en lokaal bestuur anderzijds. Een nabijheids- en vertrouwenstoets kan helpen om de kloof tussen bestuursniveau en kinderen en jongeren te verkleinen.
- Kinderen en jongeren vinden politie erg belangrijk om hen een veiligheidsgevoel te geven. Hun persoonlijke ervaringen met politie zijn echter vaak negatief. Investeer in laagdrempelige politie, wijkagenten en wijkteams die voldoende tijd hebben om een band op te bouwen en te kiezen voor dialoog. Wees bewust van het vaak negatieve imago van de politie bij kinderen en jongeren.
- Werk aan minder racisme en een diverser politiekorps. Communiceer hierover met tieners en jongeren en met de bevolking in het algemeen. Een diverser korps betekent niet enkel een diversere personeelssamenstelling maar ook versterking van de competenties om om te gaan met een diverse bevolking.

WELZIJN EN WELBEVINDEN

- Armoede is als thema zeer aanwezig in de leefwereld van kinderen en jongeren. Zet daarom in op een goed armoedebeleidsplan en het actief terugdringen van (kinder)armoede.
- Initiatieven om kinderen en jongeren in armoede uit hun isolement te halen, zijn belangrijk en moeten verder uitgebouwd worden. Kinderen en jongeren zien bijvoorbeeld stabiel werk of een goede begeleiding naar stabiel werk als een manier om uit armoede te geraken.
- Verlaag de drempel naar (jeugd)hulpverlening. Jongeren hebben het gevoel dat ze er niet terecht kunnen. Doorverwijzing via vertrouwde organisaties of inzetten op eigen (vindplaatsgerichte) werking door de jeugdhulpverlening kunnen hieraan bijdragen. Zorg voor voldoende capaciteit en afstemming op de noden van kinderen en jongeren.
- Geef jeugdwerkers meer tijd en mandaat voor het opvangen van hulpvragen. Investeer in kennis, expertise en samenwerking tussen jeugdwerk, jeugdwelzijnswerk en jeugdhulpverlening. Wees je bewust van de risico's bij verkokering van beleidsdomeinen.
- Programma's tegen (online en offline) pesten zijn noodzakelijk. Kinderen en jongeren moeten in georganiseerde omgeving van school of jeugdwerking weerbaarder worden gemaakt om met pesten om te kunnen gaan. Zorg dat de programma's werken op het niveau van de pester, de gepeste en/of de omstaander.

EEN (T)HUIS IN DE STAD

- Maak betaalbaar en kwaliteitsvol wonen in Antwerpen ook in de toekomst haalbaar voor jongeren. Informeer hen over bestaande mogelijkheden en versterk initiatieven rond betaalbaar wonen.

NAAR SCHOOL GAAN OF WERKEN

- Maak het voor alle kinderen en jongeren mogelijk om talenten te verkennen en uit te diepen. De school lijkt hiervoor niet voor alle jongeren de beste plaats te zijn. Kinderen en jongeren vragen naar een brede leeromgeving.

- Versterk en sensibiliseer leerkrachten in hun omgang met een diverse groep leerlingen.
- Versterk programma's die jongeren begeleiden naar en in een eerste werkervaring. Stimuleer bedrijven om kansen te geven aan schoolverlaters én langdurig werkloze jongeren.

VRIJE TIJD DOORBRENGEN

- Versterk het vrijetijdsaanbod verder zodat ook met de verjonging van de stad alle kinderen en jongeren kansen krijgen om deel te nemen.
- Kinderen en jongeren hebben nood aan meer spel-, cultuur- en sportprikkelers in de nabije omgeving. Dat kan door middel van een georganiseerd aanbod, stimuleren van eigen initiatief en door het voorzien van (kwaliteitsvolle) infrastructuur.
- Investeer in een tweesporenbeleid. Moedig organisaties aan die drempelverlagend werken naar alle kinderen en jongeren. Investeer tegelijkertijd waar nodig en wenselijk in eigen (doelgroepgerichte) plekken.
- Voorzie in overeenkomsten met organisaties voldoende ruimte voor experiment en verdieping, maar ook voor mislukken en opnieuw beginnen. Niet alles kan in indicatoren gegoten worden.
- Zorg voor laagdrempelige, toegankelijke communicatie en inschrijvingskansen gericht aan alle gezinnen, kinderen en jongeren in de stad. Vermijd een Mattheüseffect in vrijetijdsdeelname.

OPENBARE RUIMTE EN DE BUURT

- De nood aan openbare ruimte is groot, zowel publieke als semipublieke ruimte. De verjonging van de stad zorgt ook voor een stijging van het aantal kinderen en jongeren dat gebruik wil maken van pleinen en parken. Hierbij moet er oog zijn voor voldoende spreiding over de stad, en rekening gehouden worden met de demografie van een buurt of district. Nabijheid van groene ruimte is de sleutel voor kinderen en jongeren.
- De openbare ruimte moet ingericht worden in dialoog met buurtbewoners, ook met kinderen en jongeren. Dialoog start in de conceptfase van projecten. Op die manier verhoog je de slaagkansen van openbare ruimte als plaats voor ontmoeten, leren en ontwikkelen.
- Bij inrichting van ruimte moet er oog zijn voor verschillende noden van kinderen en jongeren. Meisjes hebben andere noden dan jongens, kleine kinderen andere dan oudere jongeren.
- Hou openbare ruimte bespeelbaar en stimuleer ontmoeting en dialoog. Kijk uit voor over-reglementering.

JE VERPLAATSEN IN DE STAD

- Investeer in veilige fiets- en wandelinfrastructuur en in een gebruiksvriendelijk openbaar vervoer. Sensibiliseer automobilisten over aangepaste snelheid. Veilige mobiliteit is hét thema voor kinderen en jongeren.

EEN PLAATS VOOR JOUW IDEEËN EN VRAGEN

- Differentieer in mogelijkheden voor kinderen en jongeren om te participeren aan het beleid: zorg voor voldoende spreiding in beoogde doelgroep en gebruikte werkvorm. Samenwerking met organisaties en netwerken die kinderen en jongeren bereiken, kan hiervoor de sleutel zijn.
- Neem kinderen en jongeren ernstig in hun ideeën en bedenkingen. Burgerschap kan enkel vanuit een wederzijds vertrouwen en respect.
- Participatie vraagt informatie en empowerment. Versterk kinderen en jongeren enerzijds – onder andere met informatie op maat - en beleid en bestuur anderzijds om in dialoog te gaan met elkaar.
- Blijf investeren in bestaande organisaties, zowel vrijwillige als professionele. Ze bieden kinderen en jongeren een tweede thuis, een veilige omgeving om zichzelf te zijn, om problemen te bespreken en om nieuwe dingen te ontdekken. Voor informatie en participatie vinden kinderen en jongeren de jeugdwerkers belangrijke tussenpersonen. De sector ervaart zelf dat ze de grenzen van wat mogelijk is aan het bereiken is, terwijl de vraag toeneemt. Hou ook bij eventuele decentralisatie rekening met de kwetsbaarheid van het jeugdwerk.

4 BIJLAGES

Bijlage 1: Methodologie

De informatie in dit memorandum wordt ontleend aan drie verschillende bronnen.

In de eerste plaats verspreidden we een vragenlijst onder kinderen en jongeren tussen 6 en 30 jaar oud. Deze vragenlijst had tot doel om breed informatie te verzamelen. Bij zoveel mogelijk kinderen en jongeren polsten we wat er leeft en wat niet, van welke onderwerpen ze wakker liggen en van welke niet.

In een tweede fase werd deze informatie uitgediept in gesprek met kinderen, tieners en jongeren. Welke betekenis geven zij aan de verzamelde informatie? In zoveel mogelijk districten en bij zoveel mogelijk leeftijdsgroepen planden we momenten om in dialoog te gaan met kinderen en jongeren en vooral te luisteren naar hun ideeën en ervaringen.

Ten slotte verrijken en vergelijken we die betekenissen en ervaringen met informatie van de professionele vertegenwoordigers van jeugdwerkorganisaties verbonden aan het sectoroverleg.

De ambitie om een beeld te krijgen dat kinderen en jongeren in heel Antwerpen vertegenwoordigt, is een behoorlijke uitdaging. De heterogeniteit van de groep is enorm. Onze doelgroep verschilt naar leeftijd (6 tot 30 jaar), naar leefomgeving (Borgerhout tot Berendrecht), naar sociaalculturele en sociaaleconomische achtergrond, naar taalvaardigheid, ... Zo goed mogelijk omgaan met deze diversiteit was dé uitdaging in de keuze van onze aanpak en methodologie.

DE VRAGENLIJST: EEN BREDE SCAN

De vragenlijst was een online bevraging, die ook offline ingevuld kon worden en nadien ingevoerd kan worden door begeleiders. De vragenlijst bestond uit drie delen. De volledige vragenlijst is te vinden als bijlage.

In een eerste deel probeerden we een zicht te krijgen op het profiel van de kinderen en jongeren: leeftijd, geslacht, woonomstandigheden, thuistaal, onderwijs- of werksituatie,

In het tweede deel polsten we naar de opinie van kinderen en jongeren over onderwerpen dichtbij hun leefwereld. We gingen na hoe de kinderen en jongeren denken over samenleven met anderen, over hun woonsituatie, over naar school gaan, werken of werk zoeken, over hun vrije tijd, de openbare ruimte in hun buurt, mobiliteit en over informatie geven aan en krijgen van de stad. De vragen konden beantwoord worden met een keuze voor 'nooit waar', 'soms waar' of 'meestal waar'. Voor deze vragen baseerden we ons op de vragenlijsten voor kinderen en jongeren van Unicef Research Center Innocenti, ontwikkeld om de kindvriendelijkheid van een stad in kaart te brengen, en de vertaling hiervan door VVJ vzw⁶. Daarnaast gebruikten we de vragenlijsten van de Children's World study⁷, een wereldwijde vragenlijst die het subjectieve welbevinden van kinderen meet. Hoewel de vragenlijsten specifiek voor kinderen werden ontwikkeld, merkten we toch moeilijkheden bij het beantwoorden van deze vragen. Vragen waren te talig of te moeilijk voor sommige kinderen.

De vragenlijst werd daarom steeds onder begeleiding afgenomen. De begeleiders kregen vaste instructies om de betrouwbaarheid en geldigheid te garanderen.

In het derde deel gingen we na over welke beleidsdomeinen kinderen en jongeren wakker liggen, welke domeinen ze graag anders willen zien. Omdat (beleids)termen als 'mobiliteit' of 'participatie' zeer weinig betekenis hebben voor kinderen en jongeren, gingen we op zoek naar een methode om abstracte onderwerpen op een niet-talige manier concreet te maken voor een jong publiek. We vonden hiervoor inspiratie in de 'Picture Based Value Survey', een assessment instrument dat ontwikkeld werd om 'universele menselijke waarden' te meten bij kinderen⁸. Aan de hand van beelden en tekeningen worden in dit (kwantitatief) onderzoek abstracte thema's bevraagd bij kinderen en jongeren. In navolging van deze beschreven methode, ontwikkelden we samen met enkele jongeren per beleidsdomein enkele veelzeggende afbeeldingen. Elke afbeelding kon beoordeeld worden door op een balk te schuiven of ze veel of weinig willen veranderen aan dit thema.

⁶ Meer informatie over Childfriendly Cities van Unicef en de vragenlijsten is te vinden op de website <http://childfriendlycities.org/>. Voor informatie over de Vlaamse implementatie, verwijzen we graag naar de website <http://kindvriendelijkstedenenengemeenten.be/home>.

⁷ Meer informatie over de Children's World Study op <http://www.isciweb.org>.

⁸ Meer informatie over deze manier van meten, is te lezen in het artikel Doring, A.K., Blauensteiner, A., Aryus, K., Drogenkamp, L., Bilsky, W. (2010) Assessing Values at an Early Age: The Picture-Based Value Survey for Children (PBVS-C), *Journal of Personality Assessment*, 92:5, 439-448, DOI: 10.1080/00223891.2010.497423.

Deze afbeeldingen werden uitgebreid getest. Ze werden een eerste keer voorgelegd aan een negental kinderen (4 jongens en 5 meisjes) tussen 6 en 8 jaar bij kinderwerking Kras Merksem. Alle aanwezige kinderen hadden een migratieachtergrond. Een tweede toetsing gebeurde in een klas van het vierde leerjaar (9 jaar) in Berchem. Hier namen in totaal 23 kinderen (11 jongens en 12 meisjes) deel. Van deze 23 leerlingen, spreken 14 enkel Nederlands thuis, 2 Engels, 1 Pools, 3 Turks, 1 Spaans en 2 Arabisch.

Ten slotte werd de volledige vragenlijst ter feedback voorgelegd aan de jeugdprofessionals van het sectoroverleg. Op basis van de verzamelde input en ideeën werd de vragenlijst bijgestuurd.

Voorbeeld van een gesprek met de klas in Berchem:

ONDERZOEKER Wat zien jullie op deze tekening?

LEERLING 1 Ik zie ballonnen en kindjes die in een boek lezen.

LEERLING 2 Nee dat zijn geen ballonnen, dat zijn lampen.

ONDERZOEKER Weten jullie wat een tekenaar daarmee wil zeggen, als er zo ineens een lampje gaat branden boven iemand zijn of haar hoofd? In de stripboeken bijvoorbeeld?

LEERLING 3 Ah, ja, dat wil zeggen dat die persoon een idee heeft!

ONDERZOEKER Als jij het zou tekenen, hoe zou jij dan tekenen dat de burgemeester naar jouw ideeën luistert?

LEERLING 4 O, ik zou dat zo tekenen met een oor dat luistert.

LEERLING 5 Ja, en dan daar allemaal vraagtekens rond.

VERSCHILLENDE LEERLINGEN Ja, dat is een goed idee, zo een oor met vraagtekens!

DE GESPREKKEN: BETEKENIS GEVEN

In een volgende fase van het onderzoek vormden de opvallendste uitkomsten van de vragenlijst, aanleiding om in gesprek te gaan met kinderen en jongeren. Door in dialoog te gaan, kregen cijfers ook inhoud en betekenis. De gesprekken werden inhoudelijk vorm gegeven vanuit de vragenlijst.

Onderwerpen werden geselecteerd als een leeftijdsgroep en/of district er opvallend anders op scoorden. Onderstaand kader geeft een overzicht van de gevoerde gesprekken. Bijvoorbeeld bij de 6- tot 11-jarigen in het district Antwerpen, werd een gesprek gevoerd over vrije tijd en een gesprek over armoede. In sommige districten werden verschillende thema's behandeld met verschillende groepen kinderen en jongeren. In andere districten werden verschillende onderwerpen met dezelfde groep besproken.

	6-11	12-17	18-30
ANTWERPEN	Vrije tijd Armoede	Thuis in de stad Welbevinden Armoede	Veiligheid Welbevinden Openbare ruimte
BERCHEM	Pesten Openbare ruimte	Participatie Werk	Informatie Participatie Onderwijs
BERENDRECHT ZANDVLIET LILLO	Wonen Openbare ruimte	Thuis in de stad Participatie	Openbare ruimte Pesten
BORGERHOUT	Mobiliteit Pesten	Veiligheid Openbare ruimte	Veiligheid Wonen Armoede
DEURNE	Vrije tijd Armoede	Welbevinden Onderwijs	Mobiliteit Participatie Thuis in de stad

	6-11	12-17	18-30
EKEREN	Mobiliteit Informatie	Thuis in de stad Welbevinden	Mobiliteit Informatie Participatie
HOBOKEN	Vrije tijd Informatie	Veiligheid Mobiliteit	Veiligheid Welbevinden Armoede
MERKSEM	Mobiliteit Pesten	Openbare ruimte Armoede	Welbevinden Pesten Thuis in de stad
WILRIJK	Mobiliteit Veiligheid	Welbevinden Onderwijs	Onderwijs Werk Thuis in de stad

De gesprekken werden begeleid door jeugdwerkers uit de betrokken organisaties. Ze kregen hierbij een methodische houvast van de onderzoekers (zie bijlage 5 voor meer informatie). Deze manier van werken maakte het mogelijk om:

- Gesprekken te begeleiden door vertrouwensfiguren uit de omgeving van kinderen en jongeren.
- Meer gesprekken te organiseren door de inzet van meerdere gespreksleiders.
- Jeugdwerkers een aanleiding te geven om over andere onderwerpen gesprekken te voeren met kinderen en jongeren en zo samen stil te staan bij wat er in de stad gebeurt.

Daarnaast vond begin juli 2017 een focusgesprek plaats met jeugdorganisaties verbonden aan het sectoroverleg. 12 organisaties namen hieraan deel. Het focusgesprek verliep in drie stappen. In de eerste fase konden de deelnemers aangeven welke thema's vanuit hun ervaring met jongeren op het terrein, prioritair zijn. Vervolgens werd er op deze vier belangrijkste thema's ingegaan: participatie, openbare ruimte, vrije tijd en welzijn/welbevinden. In een laatste en derde ronde kregen alle organisaties een 'vrije tribune' om bezorgdheden en noden die nog niet aan bod kwamen, te uiten. De informatie uit deze focusgroep werd rechtstreeks verwerkt bij de verschillende thema's en voorzag de meningen van kinderen en jongeren van een abstracter en meer beleidsmatig kader. Er is bewust voor gekozen om bij de input van de professionele jeugdwerkorganisaties niet met quotes te werken, en de aanvullingen vanuit de sector te duiden.

Bijlage 2: Respondenten: Welke kinderen en jongeren lieten hun stem horen?

SELECTIE KINDEREN EN JONGEREN VOOR DE VRAGENLIJST

Om kinderen en jongeren te bevragen, gingen de organisaties op pad in hun eigen omgeving, op scholen, in parken en op pleinen. Op die manier bereikten we niet enkel kinderen en jongeren die aangesloten zijn bij een organisatie. Het richtaantal op basis van het steekproefkader was 1060 kinderen en jongeren. Uiteindelijk namen 1032 respondenten deel.

Onze steekproeftrekking bestond uit 1060 kinderen en jongeren op basis van leeftijd, geslacht en woonplaats. We gebruikten hiervoor cijfers die ter beschikking werden gesteld door de Stad Antwerpen, districts- en loketwerking met bewerkingen door studiedienst stad Antwerpen. De cijfers zijn een weerslag van de realiteit op 1 januari 2016.

We hielden bij de selectie van kinderen en jongeren in eerste instantie geen rekening met de sociaaleconomische situatie van de respondenten. Wel probeerden we om zo divers mogelijke profielen van kinderen en jongeren te betrekken naar thuistaal en onderwijsvorm en/of werksituatie. Op die manier trachten we de enorme diversiteit die Antwerpen rijk is zo goed mogelijk te weerspiegelen.

In totaal vulden 1032 kinderen en jongeren de vragenlijst in. Na het verwijderen van antwoorden die onvolledig waren en respondenten die niet in één van de Antwerpse districten wonen, bleven 936 bruikbare reacties over.

Naar district, geslacht en leeftijd geeft dat volgende verdeling:

DISTRICT	MANNEN			VROUWEN			TOTAAL
	6 - 11 j.	12 - 17 j.	18 - 30 j.	6 - 11 j.	12 - 17 j.	18 - 30 j.	
ANTWERPEN	48	55	76	43	63	110	395
BERCHEM	16	6	11	11	7	16	67
BERENDRECHT ZANDVLIET LILLO	0	1	4	1	2	5	13
BORGERHOUT	17	25	32	18	19	26	137
DEURNE	4	17	14	5	16	30	86
EKEREN	2	1	6	6	0	15	30
HOBOKEN	3	7	9	4	11	8	42
MERKSEM	5	19	26	12	10	24	96
WILRIJK	13	8	15	12	4	18	70
TOTAAL	108	139	193	112	132	252	936

Afgezet tegen het steekproefkader van 1060 kinderen en jongeren (zie bijlage 3), is er (lichte) oververtegenwoordiging van:

- 6- tot 11-jarige jongens uit Berchem
- 12- tot 17-jarige jongens uit Borgerhout en Merksem en meisjes uit district Antwerpen

En een (lichte) ondervertegenwoordiging van:

- 6- tot 11-jarige jongens uit Berendrecht-Zandvliet-Lillo, Borgerhout, Deurne, Ekeren, Hoboken en Merksem en van 6- tot 11 jarige meisjes uit Berendrecht-Zandvliet-Lillo, Deurne en Hoboken.
- 12- tot 17-jarige jongens uit Berendrecht-Zandvliet-Lillo, jongens en meisjes uit Ekeren en meisjes uit Wilrijk.
- 18- tot 30-jarige jongens uit Antwerpen, Berchem, Deurne, Ekeren en Hoboken, en 18- tot 30-jarige meisjes uit Hoboken.

Als we per district kijken, zijn enkel Deurne en Hoboken ondervertegenwoordigd. Voor de andere districten bieden de data een spreiding, zoals beoogd was in het steekproefkader. Per leeftijd en geslacht, kunnen we minder betrouwbare uitspraken doen over de 18- tot 30-jarige mannen.

De data biedt een representatief beeld volgens het vooropgestelde steekproefkader. Dit betekent dat de verzamelde gegevens een beeld geven van de hele doelgroep van kinderen en jongeren in Antwerpen. We houden rekening met de ondervertegenwoordigde groepen bij de selectie van gesprekken in de tweede fase van het onderzoek om ook hun stem voldoende mee te nemen.

IN GESPREK MET KINDEREN EN JONGEREN

We planden 27 gesprekken, 21 gesprekken gingen effectief door. In elk district werd met drie leeftijdsgroepen een gesprek voorbereid: 6- tot 11-jarigen, 12- tot 18-jarigen en 18+'ers. De gesprekken gingen door binnen werkingen van de organisaties of op pleintjes bij niet- of anders georganiseerde kinderen en jongeren. Op die manier werd een breed bereik bewaakt.

Niet alle gesprekken gingen uiteindelijk door. In district Ekeren vonden geen gesprekken plaats. In Antwerpen, Berchem en Hoboken geraakten sommige gesprekken niet gepland. De mobiliserende kracht van het lokale jeugdwerk bleek te klein te zijn of te weinig kinderen en jongeren waren aanwezig op de werking of het plein.

Een overzicht van het aantal deelnemers naar district, geslacht en leeftijd:

	6-11 J.	12-17 J.	18-30 J.	TOTAAL
ANTWERPEN	5 meisjes 7 jongens	/	8 meisjes 9 jongens	29
BERCHEM	8 meisjes 9 jongens	10 jongens	/	27
BERENDRECHT ZANDVLIET LILLO	3 meisjes 6 jongens	5 meisjes 1 jongens	4 meisjes 1 jongens	20
BORGERHOUT	6 meisjes	7 jongens	6 jongens	19
DEURNE	12 meisjes 14 jongens	7 meisjes 9 jongens	7 meisjes	49
EKEREN	/	/	/	0
HOBOKEN	4 meisjes 4 jongens	7 jongens	/	15
MERKSEM	5 meisjes 5 jongens	1 meisjes 4 jongens	1 meisjes 5 jongens	21
WILRIJK	12 meisjes 12 jongens	6 jongens	3 meisjes 8 jongens	41
TOTAAL	112	57	52	220

In totaal namen 220 kinderen, tieners en jongeren deel aan de gesprekken. Meisjes waren iets ondervertegenwoordigd in de gesprekken (aantal=91).

WAT IS HET PROFIEL VAN DEZE KINDEREN EN JONGEREN?

Van de 936 respondenten uit de vragenlijst waren 52,8% meisjes en 46,8% jongens. 3 respondenten of 0,3% verkoos X als geslacht.

Naar leeftijd, ziet de verdeling van respondenten er als volgt uit:

LEEFTIJD	PERCENTAGE
6, 7 of 8 jaar	9,57%
9, 10 of 11 jaar	13,83%
12, 13 of 14 jaar	13,09%
15, 16 of 17 jaar	15,96%
18, 19 of 20 jaar	16,91%
21, 22, 23 of 24 jaar	17,45%
ouder dan 25 jaar	13,19%

De meeste respondenten wonen op één plek. Ongeveer 190 van de 936 respondenten of een 20% woont op (minimaal) 2 adressen. Zodra één van hun adressen in één van de Antwerpse districten ligt, worden ze opgenomen in deze cijfers.

We vroegen de respondenten ook om wat meer te vertellen over hun woonsituatie. De helft van de bevroegde kinderen en jongeren woont in een rijhuis, ongeveer een derde in een appartement. Een klein deel woont in een (half-)open bebouwing.

	ADRES 1 IN PERCENTAGES	ADRES 2 IN PERCENTAGES
APPARTEMENT	37%	3,1%
RIJHUIS	50,9%	5%
(HALF) VRIJSTAAND HUIS	9,5%	2,6%

Met wie wonen ze daar? 63% van de respondenten woont op één van de adressen met zowel vader als moeder samen. Naast dit kerngezin, wonen de respondenten in allerlei andere mogelijke samenlevingsvormen: enkel bij moeder of vader, kerngezin met grootouders, enkel bij grootouders, nieuw samengestelde gezinnen, co-housing met vrienden, met partner of alleen.

	ADRES 1	ADRES 2
MOEDER	77,3%	3,3%
VADER	64,8%	7,8%
STIEFMOEDER	1,8%	2,5%
STIEFVADER	4,6%	1,3%
BROER/ZUS	66,5%	4,4%
GROOTMOEDER	4,2%	1,3%
GROOTVADER	2,6%	0,9%
CO-HOUSING MET VRIENDEN	5%	0,7%
ALLEEN	6,1%	1,1%
MET PARTNERS	7,8%	2%
IN EEN LEEFGROEP	0,75%	0,85%

Welke taal spreken de kinderen en jongeren met hun ouders? In totaal gaven de respondenten 103 verschillende combinaties van talen aan die ze met hun ouders spreken. 440 of 47% van de kinderen en jongeren spreken thuis meer dan één taal. Een volledig overzicht van de gesproken talen vindt u in bijlage.

De top 10 van thuistalen ziet er zo uit:

	AANTAL	PERCENTAGE
NEDERLANDS	407	43,3%
NEDERLANDS, ARABISCH	97	10,32%
NEDERLANDS, BERBERS	86	9,15%
NEDERLANDS, BERBERS, ARABISCH	37	3,94%
NEDERLANDS, FRANS	32	3,4%
ARABISCH	28	2,98%
NEDERLANDS, ENGELS	27	2,87%
NEDERLANDS, TURKS	26	2,77%
BERBERS	18	1,92%
TURKS	10	1,06%

Tot slot vroegen we de kinderen en jongeren of ze nog naar school gaan, of ze werken, werk zoeken, ... Ook hier zien we een erg grote variatie in antwoorden. In totaal 724 van de 936 respondenten, ongeveer drie vierde (77,3%), geeft aan nog naar school te gaan of onderwijs te volgen. Eén vierde (25,96%) daarvan zit in de lagere school. 33,64% zit in het secundair onderwijs (ASO, TSO, BSO, KSO of deeltijds onderwijs). 17,12% zit in een vorm van verdergezet onderwijs. Eén op vier van de respondenten gaat niet meer naar school. Zij werken, zoeken werk of zijn werkonbekwaam.

	AANTAL	PERCENTAGE
Ik zit in de lagere school	239	25,43%
Ik werk	151	16,06%
Ik zit in het middelbaar – algemene richting (ASO)	132	14,04%
Ik zit in niet-universitair hoger onderwijs (graduaat, hogeschool, ...)	87	9,26%
Ik zit in het middelbaar – beroepsrichting (BSO)	85	9,04%
Ik zit in het universitair hoger onderwijs	65	6,91%
Ik zit in het middelbaar – technische richting (TSO)	57	6,06%
Ik zoek werk	37	3,94%
Ik zit in het deeltijds onderwijs	33	3,51%
Ik ga niet naar school	13	1,38%
OKAN	11	1,28%
Ik studeer voor middenjury	6	0,64%
Ik zit in de lagere school buitengewoon onderwijs	5	0,53%
Combinatie werk/studeren	5	0,53%
Volwassenonderwijs CVO	4	0,42%
Ik zit in het middelbaar in het buitengewoon onderwijs	3	0,31%
Ik zit in het middelbaar – kunstrichting (KSO)	3	0,32%
Ziekte	2	0,22%

Om een idee te krijgen van de sociaaleconomische status (SES) van de kinderen en jongeren die de vragenlijst invulden, vroegen we of ze 'thuis een plek hebben om rustig te zitten of te werken voor school' en of ze 'thuis

boeken hebben om voor het plezier te lezen'. Hiermee krijgen we respectievelijk een idee van de economische en de culturele component van SES.

Op het totaal van de respondenten geeft 11,6% van de kinderen en jongeren aan geen rustige plek te hebben. 23,8% heeft geen boeken in huis om voor plezier te lezen.

Eerdere onderzoeken leren dat het bepalen van de sociaaleconomische status (SES) in een vragenlijst bij kinderen een uitdaging is. Zo is bijvoorbeeld vragen naar het beroep van ouders moeilijk. Kinderen kennen het beroep van hun ouders vaak onvoldoende om een accurate omschrijving te geven. Ze geven eerder beschrijvingen als 'iets in de haven' of 'hij doet iets in de bouw' wat zowel de beschrijving kan zijn voor een dagcontracter met een onzeker, laag loon als voor een burgerlijk ingenieur in vaste dienst met een mooi inkomen. Daarom maakten we de keuze om in dit project een indicatie van SES te krijgen aan de hand van zeer herkenbare vragen, dicht bij de leefwereld van kinderen en jongeren, maar ook minder accuraat in het bepalen van SES. We volgen hiermee internationale kinder- en jeugdonderzoeken ⁹.

Hoewel deze manier van bevragen slechts een ruwe indicatie geeft van de sociaaleconomische status, durven we gecombineerd met de grote variatie in thuistaal en werk- of schoolsituatie, stellen dat er een grote verscheidenheid bestaat in de profielen van de bevroagde kinderen en jongeren.

⁹ Internationale kinder- en jeugdonderzoeken zoals de Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale en de Children's Worlds survey, een onderzoek in verschillende landen bij 8- tot 12-jarigen naar het subjectieve welbevinden van kinderen en jongeren <http://www.isciweb.org/Default.asp>.

Bijlage 3: Steekproefkader

Totale steekproefgrootte = 1061

Bij foutenmarge van 3% en betrouwbaarheidsniveau 99%

DISTRICT	MANNEN			VROUWEN			TOTAAL
	6 - 11 j.	12 - 17 j.	18 - 30 j.	6 - 11 j.	12 - 17 j.	18 - 30 j.	
ANTWERPEN	48	39	133	46	36	130	432
BERCHEM	9	8	23	9	7	25	81
BERENDRECHT ZANDVLIET LILLO	2	2	4	2	2	4	16
BORGERHOUT	14	11	26	13	11	28	103
DEURNE	20	15	38	19	15	41	148
EKEREN	5	5	12	5	5	12	44
HOBOKEN	11	9	19	10	9	19	77
MERKSEM	11	9	23	10	9	23	85
WILRIJK	9	8	20	9	8	21	75
TOTAAL	19,739	16,551	45,786	19,016	15,526	46,676	1061

Bijlage 4: vragenlijst

Als jij burgemeester bent....

Ben jij tussen 6 en 30 jaar?
Laat weten wat jij belangrijk vindt!

Over 2 jaar zijn het weer verkiezingen in Antwerpen. Dan kiezen alle Antwerpenaren wie hun stad gaat besturen tot 2024.

Ook jij woont ergens in Antwerpen. Daarom vinden we het belangrijk om te luisteren wat jij vindt van deze stad!

26 jeugd(werk)organisaties in Antwerpen werken hiervoor samen.

We stellen deze vragen aan veel kinderen en jongeren in Antwerpen! In het voorjaar 2017 gaan we over alle onderwerpen die jullie belangrijk vinden verder praten met kinderen en jongeren.

Nadien bezorgen we al deze informatie aan het stadsbestuur en aan iedereen die in de toekomst mee wil besturen.

* Required

Skip to question 1.

We willen eerst wat meer over jou leren!

We stellen je enkele vragen over wie je bent. Omdat we deze vragen aan heel veel kinderen en jongeren stellen, gaan we nooit weten wat jij antwoordt.

1. Ik ben ... *

Mark only one oval.

- 6, 7 of 8 jaar
- 9, 10 of 11 jaar
- 12, 13 of 14 jaar
- 15, 16 of 17 jaar
- 18, 19 of 20 jaar
- 21, 22, 23 of 24 jaar
- ouder dan 25 jaar

2. Ik ben... *

Mark only one oval.

- een meisje
- een jongen
- X

3. Ik woon in ...

In welk district woon je? Misschien woon je op meerdere plaatsen, dat kan je aanduiden bij 'adres 1' en 'adres 2'.

Mark only one oval per row.

	Antwerpen (district)	Berchem	Berendrecht - Zandvliet - Lillo	Borgerhout	Deurne	Ekeren	Hoboken	Merksem	Wilrijk	Dat weet ik niet	Ik woon niet in 1 van de Antwerpse districten
adres 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
adres 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Ik woon daar met

Duid iedereen aan met wie je daar woont.
Mark only one oval per row.

	adres 1	adres 2
mama	☐	☐
papa	☐	☐
broer(s) en/of zus(sen)	☐	☐
stiefmoeder	☐	☐
stiefvader	☐	☐
grootmoeder	☐	☐
grootvader	☐	☐
andere	☐	☐
vrienden (co-housing)	☐	☐
alleen	☐	☐
partner	☐	☐
in een leefgroep	☐	☐

5. Ik woon in een

Mark only one oval per row.

	adres 1	adres 2
appartement	☐	☐
rijhuis	☐	☐
(half) vrijstaand huis	☐	☐

6. Ik heb thuis een plek om rustig te zitten of werken voor school *

Mark only one oval.

- ja
 nee

7. Bij mij thuis zijn er boeken die ik voor mijn plezier kan lezen *

Mark only one oval.

- ja
 nee

8. Met mijn ouders praat ik deze taal of talen: *

Check all that apply.

- Nederlands
 Frans
 Engels
 Berbers
 Turks
 Pools
 Spaans
 Arabisch
 Other: _____

9. Naar school gaan of werken *

Mark only one oval.

- Ik ga niet naar school
- Ik werk
- Ik zoek werk
- Ik zit in de lagere school
- Ik zit in de lagere school buitengewoon onderwijs
- Ik zit in het deeltijds onderwijs
- Ik zit in het middelbaar – technische richting (TSO)
- Ik zit in het middelbaar – beroepsrichting (BSO)
- Ik zit in het middelbaar – kunstrichting (KSO)
- Ik zit in het middelbaar – algemene richting (ASO)
- Ik zit in het middelbaar in het buitengewoon onderwijs
- Ik studeer voor middenjury
- Ik zit in niet-universitair hoger onderwijs (graduaat, hogeschool, ...)
- Ik zit in het universitair hoger onderwijs
- Other: _____

Hoe denk jij over deze vragen?

In dit deel stellen we je nog enkele vragen. Je kan voor elke vraag aangeven of de vraag voor jou 'nooit waar', 'soms waar' of 'meestal waar' is.

10. Hoe denk jij over samenleven met andere mensen? *

Mark only one oval per row.

	nooit waar	soms waar	meestal waar
Ik heb iemand om mee te praten als ik problemen heb.	☐	☐	☐
Ik vind dat er teveel gepest wordt.	☐	☐	☐
Ik vind dat iedereen in deze stad evenveel meetelt.	☐	☐	☐
Ik kan af en toe nieuwe leuke dingen kopen.	☐	☐	☐
Ik voel me goed in mijn buurt	☐	☐	☐
Ik voel me welkom in mijn stad.	☐	☐	☐
Ik voel me veilig in mijn buurt.	☐	☐	☐
De politie is vriendelijk tegen mij.	☐	☐	☐

11. Wat vind je van jouw huis? *

Mark only one oval per row.

	nooit waar	soms waar	meestal waar
Mijn huis is warm in de winter.	☐	☐	☐
Ik heb thuis voldoende plaats om alleen te zijn, te spelen of mijn huiswerk te maken.	☐	☐	☐
Mijn huis is proper.	☐	☐	☐
Mijn huis is veilig.	☐	☐	☐

12. Enkele vragen over naar school gaan en/of werken. **Mark only one oval per row.*

	nooit waar	soms waar	meestal waar	ik ga niet meer naar school	ik werk niet of zoek geen werk
Op mijn school wordt iedereen op dezelfde manier behandeld.	☐	☐	☐	☐	☐
Op mijn school zijn er volwassenen waar ik mee kan praten als ik ideeën, vragen of problemen heb.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ga graag naar school.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het gemakkelijk om een goede job te vinden.	☐	☐	☐	☐	☐
Er zijn in de stad voldoende kansen om nieuwe dingen te leren.	☐	☐	☐	☐	☐

13. Hoe denk jij over je vrije tijd en je buurt? **Mark only one oval per row.*

	nooit waar	soms waar	meestal waar
Ik kan meedoen aan activiteiten in mijn buurt die ik graag doe (sport, jeugdbeweging, muziek, toneel, ...).	☐	☐	☐
Er zijn plaatsen in mijn buurt waar ik met vrienden kan spelen of afspreken.	☐	☐	☐
Ik weet waar ik terecht kan als ik zelf iets wil doen of organiseren.	☐	☐	☐
Ik vind dat er leuke pleintjes en parken zijn in mijn buurt.	☐	☐	☐
IK vind dat er voldoende groen in mijn buurt is.	☐	☐	☐
Mijn buurt is proper.	☐	☐	☐

14. Ergens naartoe gaan in de stad. **Mark only one oval per row.*

	nooit waar	soms waar	meestal waar
Ik kan veilig fietsen in de stad.	☐	☐	☐
Ik kan veilig wandelen in de stad.	☐	☐	☐
Het openbaar vervoer (tram en bus) is goed.	☐	☐	☐
Ik ben afhankelijk van iemand anders om mij te verplaatsen.	☐	☐	☐

15. Een plaats voor jouw vragen en ideeën in de stad **Mark only one oval per row.*

	nooit waar	soms waar	meestal waar
Ik weet waar ik naartoe kan als ik een vraag heb.	☐	☐	☐
Ik begrijp de informatie die ik van de stad krijg.	☐	☐	☐
De stad luistert ook naar kinderen en jongeren.	☐	☐	☐
Kinderen en jongeren kunnen mee nadenken over wat er in de stad gebeurt.	☐	☐	☐
Ik kan mezelf zijn in de stad.	☐	☐	☐

Skip to question 16.

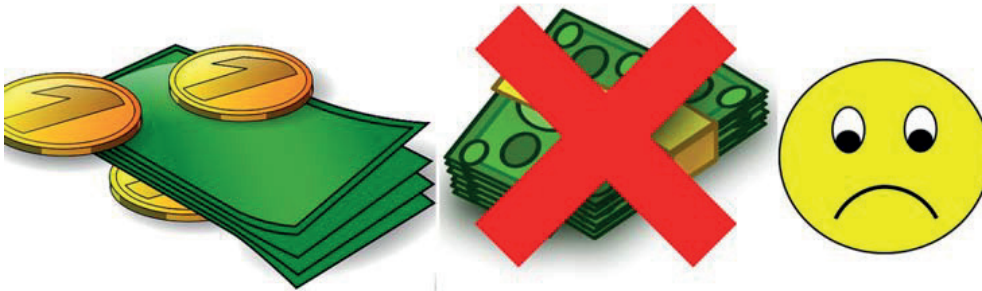
In dit laatste deel willen we weten wat jij - voor jezelf - zou veranderen als jij baas (burgemeester) bent van de stad.

Je kan bij elke afbeelding aanduiden of je aan dat onderwerp heel veel of heel weinig zou veranderen.

16. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik meer doen voor arme mensen. *

ARME MENSEN

geld hebben armoede nieuwe dingen kunnen kopen

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan veranderen

hier wil ik heel veel aan veranderen

17. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen met de informatie die kinderen en jongeren krijgen. *

INFORMATIE

weten waar je informatie kan vinden

als je iets wil weten

informatie begrijpen

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan veranderen

hier wil ik heel veel aan veranderen

18. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan het verkeer. *

ERGENS NAARTOE GAAN

veilig met
bus
tram
fietsen
wandelen
auto

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan
veranderen

hier wil ik heel veel aan
veranderen

19. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik meer luisteren naar kinderen en jongeren. *

JOUW IDEE TELT MEE

de stad luistert

welkom in de stad

respect

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan
veranderen

hier wil ik heel veel aan
veranderen

20. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan de openbare ruimte. *

OPENBARE RUIMTE

vuilbakken toiletten andere mensen ontmoeten

Pleintje

Parken

Straten

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan
veranderen

hier wil ik heel veel aan
veranderen

21. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan school en onderwijs. *

SCHOOL

graag naar school gaan

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan
veranderen

hier wil ik heel veel aan
veranderen

22. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan de mogelijkheden om te werken. *

WERK

vakantiewerk

werk zoeken

werk vinden

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan
veranderen

hier wil ik heel veel aan
veranderen

23. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan de veiligheid in de stad. *

VEILIGHEID

veilig in de stad

politie

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan
veranderen

hier wil ik heel veel aan
veranderen

24. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan wat je kan doen in je vrije tijd. *

VRIJE TIJD

activiteiten vrijwilligerswerk creatief ei

spelen en vrienden te ontmoeten

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan veranderen

hier wil ik heel veel aan veranderen

25. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan hoe mensen zich voelen. *

JE GOED VOELLEN

erbij horen

iemand om mee te praten

Mark only one oval.

1 2 3 4 5

hier wil ik heel weinig aan veranderen

hier wil ik heel veel aan veranderen

26. Als ik baas ben van de stad (burgemeester), zou ik iets doen aan hoe mensen wonen. *

WONEN

Eigen plek warm in huis thuis

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
hier wil ik heel weinig aan veranderen	☐	☐	☐	☐	☐	hier wil ik heel veel aan veranderen

Dankjewel voor jouw ideeën!

Dank je om mee na te denken over onze stad. In de lente gaan we met kinderen en jongeren praten over alle antwoorden die we kregen op deze vragen. Nadien geven we alles af aan de burgemeester. Wil je meer weten? Stuur een mailtje naar memorandum2018@gmail.com of laat hier je mailadres achter!

Voor meer informatie, surf naar <https://alsikburgemeesterben.wordpress.com/>

27. Schrijf je mailadres als je op de hoogte wil blijven:

Bijlage 5: Gesprekskader

ALGEMENE RICHTLIJNEN

- Leg kinderen en jongeren die deelnemen uit waarin het gesprek kadert.
- Ze mogen een e-mail adres achterlaten als ze op de hoogte willen blijven.
- Voorzie 20 min tot een half uur per onderwerp. Per gesprek zijn er 2 à 3 onderwerpen.
- Gesprekken in kleine groepjes werken beter, dan kan je meer doorvragen en verdiepen. Werk eventueel in verschillende groepen met doorschuifstelsel.
- Gebruik eventueel creatieve of beeldende werkvormen om informatie te verzamelen bij kinderen of minder talige gespreksdeelnemers.
- De aangegeven vragen zijn ter inspiratie. Vertaal ze zeker nog naar het 'taalgebruik' van de kinderen en jongeren die je voor je hebt.
- Vermijd altijd gesloten of suggestieve vragen!
- Maak voor analyse een letterlijke transcriptie van het gesprek.
- De vragen per onderwerp komen enerzijds uit onze eigen bevraging, anderzijds zijn ze geïnspireerd op de uitdagingen en knelpunten weergegeven in de Omgevingsanalyse Vlaams jeugd -& kinderrechtenbeleidsplan 2015 – 2019 van de Vlaamse Overheid ¹⁰.

ARMOEDE	Wat betekent dat, arm zijn? Ken je mensen die arm zijn? Of ben je dat misschien zelf (enkel vragen als het gesprek wordt gedaan in een veilige omgeving!)? Wat missen die mensen dan? Hoe zie je dat? Praten die mensen over arm zijn? Of niet? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?
VRIJE TIJD (DEELNEMEN, ORGANISEREN, PLEINTJES)	Vind je dat er voldoende activiteiten zijn waar je aan kan deelnemen? Wat mis je? Wat vind je er leuk aan en wat minder? Zijn er dingen die je zelf wel eens zou willen organiseren? Weet je wie je daarmee kan helpen? Wat zou je dan nodig hebben? Zijn er pleintjes om af te spreken, te spelen met vrienden? Ben je daar vaak – hoe vaak? Wat verwacht je van zo'n pleintje? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?
INFORMATIE	Welke informatie zou je van de stad kunnen nodig hebben? (overloop eventueel even een dag, een week of een jaar). Weet je waar je dan naartoe moet met een vraag of waar je moet zoeken? Vind je dat gemakkelijk om daar naartoe te gaan of om dat te vinden? Waarom wel, waarom niet? Begrijpen de informatie die de stad geeft? Wat vind je er goed aan en wat minder? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?

¹⁰<http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/jkp/20130822-omgevingsanalyse-JKP.pdf>

ONDERWIJS	<p>Wat houdt je bezig ivm onderwijs? Hoe is het bij jou op school? Ga je graag naar school? Wanneer wel en wanneer niet? Hoe is de relatie met je leerkrachten bij jou op school? Helpen ze je verder wanneer dat nodig is? En tussen de leerlingen? Heb je het gevoel dat je op je plaats zit op school? Waar zou je misschien liever/beter zitten? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
THUIS VOELEN IN DE STAD	<p>Voel je je goed in jouw buurt? Heb je het gevoel dat je er welkom bent en dat het er veilig is? Hoe vind je dat mensen in jouw buurt samenleven? Merk je spanningen? Of loopt het goed? Vind je dat jij ook verantwoordelijk bent voor de stad? Draag je er mee zorg voor? Waarom wel/niet? Hoe doe je dat dan? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
WONEN	<p>Hoe woon je nu? Hoe ziet jouw huis eruit? Ben je daar blij mee? Wat vind je goed en wat minder goed aan je huis? Heb je plaats om rustig te zitten of te spelen, huiswerk te maken? Voel je je veilig thuis (enkel vragen als het gesprek wordt gedaan in een veilige omgeving!)? Hoe zou je later zelf willen wonen? Denk je dat dat gaat lukken? Waarom wel/niet? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
PARTICIPATIE	<p>Vind je het belangrijk dat je mee kan denken met hoe de stad eruit ziet en wat er gebeurt? Op welke manier zou je dat het liefste willen doen? Vind je dat dat nu gebeurt? Luistert de stad naar jou? Hoe komt dat denk je? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
OPENBARE RUIMTE (FYSIEKE EN MENTALE RUIMTE)	<p>Vind je dat er leuke pleintjes en parken zijn die je kan gebruiken? Wat vind je er goed aan? En wat mis je daar? Als er meer openbare ruimte zou komen in de stad, hoe moet die er dan voor jou uitzien? Wat zou je er (willen) doen? Denk je dat dat zou kunnen? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
PESTEN	<p>Wordt er gepest in jouw omgeving? Hoe merk je dat? Waarom wordt er dan gepest? Heb je het gevoel dat iedereen op dezelfde manier behandeld wordt? Evenveel kansen krijgt? Waarom wel/waarom niet? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>

VEILIGHEID	<p>Wat betekent dat voor jou, veiligheid? En is dat ook zo voor jou? Voel je je veilig in jouw buurt? En in de rest van de stad? Waar wel, waar niet? Waarom? Ken je je rechten? Hoe denk je over de politie? Is die vriendelijk voor jou, helpt die je verder? Doe je soms dingen niet omdat je je niet veilig voelt? Bv liever binnen blijven dan de straat op gaan? Of andere zaken? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
MOBILITEIT	<p>Vind je dat je veilig kan wandelen in de stad? En fietsen? Wat is er gevaarlijk aan? En wat maakt het veiliger? Kan je het openbaar vervoer gebruiken? Wanneer wel en wanneer niet? Hoe verplaats je je het liefste in de stad? Waarom? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
JE GOED VOELEN	<p>Wat betekent dat voor jou, welbevinden/je goed in je vel voelen? Wat maakt dat je je beter in je vel voelt? Wat maakt dat je je soms minder goed in je vel voelt? Kan je jezelf zijn? Bij wie zou je terecht willen als je problemen hebt? Heb je iemand om mee te praten als dat nodig is? Vind je dat moeilijk? Wat maakt het moeilijk? Heb je vertrouwen in de toekomst? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>
WERK	<p>Wat houdt je bezig als je denkt aan werken, een job vinden of hebben? Denk je dat je voldoende kansen krijgt op de arbeidsmarkt? Waarom wel, waarom niet? Hoe/waar (zou) (zoek) je werk (zoeken)? Kan je daar hulp bij vinden? Iemand die je ondersteunt om je weg te vinden op de arbeidsmarkt? Zijn er voldoende kansen om bij te leren om gemakkelijker een job te vinden? Wat zou er anders kunnen of moeten? Kan je een voorbeeld geven?</p>